

Teija Tammilehto

”ARKI SUJUU HYVIN”
PORILAISTEN LAPSIPERHEIDEN KOKEMUKSIA
SOSIAALISESTA HYVINVOINNISTAAN

Hoitotyön koulutusohjelma
Terveystyön suuntautumisvaihtoehto
2009

”ARKI SUJUU HYVIN” - PORILAISTEN LAPSIPERHEIDEN KOKEMUKSIA SOSIAALISESTA HYVINVOINNISTA

Tammilehto, Teija
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Hoitotyön koulutusohjelma
Maaliskuu 2009
Mikkonen-Ojala, Tiina
YKL: 37.41
Sivumäärä: 58

Asiasanat: lapsiperheet, hyvinvointi, sosiaalinen tuki

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää millaisena porilaiset lapsiperheet kokevat sosiaalisen hyvinvointinsa sekä millaisia tuki- ja palvelutarpeita heillä oli. Kyselystä saatujen tulosten avulla opinnäytetyön tavoitteena oli tukea Mannerheimin Lastensuojeluliittoa kehittämään toimintaansa lapsiperheiden sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseksi.

Opinnäytetyön aineisto kerättiin kyselylomakkeella, jonka laadinnassa apuna käytettiin aikaisempia tutkimuksia. Kysely suoritettiin tammi- ja helmikuun vaihteessa 2009 kolmessa porilaisessa päiväkodissa, joissa oli 3-6-vuotiaita lapsia. Kyselylomake jaettiin 50 perheelle. Kyselyyn vastasi 28 perhettä. Vastausprosentiksi saatiin 56 %.

Päiväkodin asiakkaina olevat lapsiperheet voivat opinnäytetyön tulosten perusteella hyvin. Opinnäytetyön mukaan vanhemmat toivoivat enemmän omaa aikaa sekä aikaa puolison ja perheen kanssa. Lisäksi opinnäytetyöstä ilmeni, että MLL:n eri toimintamuodoista tulisi tiedottaa monipuolisemmin.

“WEEKDAY GOES RIGHT” - EXPERIENCES OF FAMILIES WITH CHILDREN ABOUT THEIR OWN SOCIAL WELL-BEING IN PORI

Tammilehto, Teija

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Nursing

March 2009

Mikkonen-Ojala, Tiina

PLC: 37.41

Number of pages: 58

Key words: families with children, well-being, social support

The purpose of this thesis was to find out how families with children experience their own social well-being in Pori. This thesis also reports what kind of support and need for services the families had. Utilizing the information gathered with the questionnaire, the priority of this thesis was to support Mannerheimin Lastensuojeluliitto so that they can develop their activities to improve social well-being of families with children.

The material for this thesis was gathered with a questionnaire. Previous researches were utilized when this questionnaire was made. The inquiry was performed at three kindergartens in Pori in January-February 2009. The children were 3 to 6 years old. Questionnaire was delivered to 50 families. 28 families responded to the questionnaire. Percentage of reply was 56 percent.

Results of the thesis show that the interviewed families with children do well. The research showed that parents wished for more alone time and time with family and spouse. In addition the thesis showed, that different form of activities of MLL should be informed more multifacetedly.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 LAPSIPERHE	6
2.1 Vanhemmuus lapsiperheessä.....	7
2.2 Leikki-ikäisen kasvu ja kehitys lapsiperheessä	9
3 LAPSIPERHEEN SOSIAALINEN HYVINVOINTI	10
4 LAPSIPERHEEN VOIMAVARAT	12
4.1 Lapsiperheen voimavaroja vahvistavat tekijät	12
4.2 Lapsiperheiden voimavaroja heikentävät tekijät	14
5 LAPSIPERHEIDEN SOSIAALISEN TUEN TARVE.....	17
6 MANNERHEIMIN LASTENSUOJELULIITON TOIMINTA	19
7 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKITTAVAT KYSYMYKSET SEKÄ OPINNÄYTETYÖN PROSESSIN KULKU	21
8 OPINNÄYTETYÖN AINEISTON KERÄÄMINEN	23
9 OPINNÄYTETYÖN LUOTETTAVUUDEN JA EETTISYYDEN ARVIOINTI.....	26
10 OPINNÄYTETYÖN AINEISTON KUVAILU	28
10.1 Taustatiedot	28
10.2 Lapsiperheen sosiaalinen hyvinvointi	31
10.3 Lapsiperheen sosiaalisen tuen tarve	35
11 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	42
LÄHTEET.....	50
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön aiheenvalinta lähti liikkeelle tekijän kiinnostuksesta tehdä selvitys lapsien hyvinvoinnista. Lopullinen aihe tuli Mannerheimin Lastensuojeluliitolta, jolla oli tarvetta saada tietää, millaisena lapsiperheet kokevat sosiaalisen hyvinvointinsa tänä päivänä. Mannerheimin lastensuojeluliiton ajatuksena on kehittää olemassa olevia toimintamuotojaan vastaamaan paremmin lapsiperheiden tämän hetkisiin tarpeisiin. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää lapsiperheiden sosiaalista hyvinvointia sekä selvittää, millaisia tuki- ja palvelutarpeita lapsiperheillä on.

Viime vuosina on runsaasti käyty keskustelua vanhemmuudesta sekä lasten hyvinvoinnista tai sen puuttumisesta. Puheet vanhempien ensisijaisesta vastuusta ja vanhemmuuden katoamisesta voivat aiheuttaa vanhempien keskuudessa huolta omasta vanhemmuudestaan. Huoli oman vanhemmuuden määrästä ja sen laadusta voi olla hyvä asia, jos se saa vanhemmat arvioimaan omaa toimintaansa vanhempina. Toisaalta, jatkuva huolestuneisuus vie vanhemmilta voimavaroja ja kuormittaa heitä niin, että arjen vuorovaikutus lapsen kanssa saattaa heikentyä. Huolen taustalla voi myös olla syitä, joita vanhempien on vaikea tai mahdotonta selvittää omin keinoin. (Moisio, Karvonen, Simpura & Heikkilä 2008, 38–39.)

Lapsiperheissä vanhemmat kokevat suhteellisen harvoin saavansa riittävästi konkreettista apua tai henkistä tukea vanhemmuuteen. Äidit ja isät saavat tukea tarvittaessa lähinnä omalta puolisoiltaan. Vaikka vanhemmat kokevat tarvitsevansa enemmän tukea kuin lähiverkosto heille pystyy antamaan, eivät he koe vanhemmuuden haasteita sen tyyppisinä, että niiden vuoksi käännyttäisiin ammattilaisten puoleen. (Moisio ym. 2008, 52–55.)

Tämän opinnäytetyön teoriaosuudessa tarkastellaan lapsiperhettä, lapsiperheiden sosiaalista hyvinvointia, lapsiperheiden voimavaroja ja lapsiperheiden sosiaalisen tuen tarvetta, sekä kerrotaan Mannerheimin lastensuojeluliitosta ja sen tarjoamista toimintamuodoista lapsiperheille. Keskeisinä käsitteinä tässä opinnäytetyössä ovat

lapsiperheen voimavarat, lapsiperheen sosiaalinen hyvinvointi ja lapsiperheen sosiaalinen tuki.

2 LAPSIPERHE

Perhe on yhteiskunnan ydinyksikkö, jolla on suuri vaikutus omiin jäseniinsä. Perhe toimii välittäjänä yksilön ja yhteiskunnan välillä. Tavallisesti perhe määritellään yksiköksi, johon kuuluu äiti, isä ja lapset. Tätä määrittelyä voidaan kuitenkin pitää suppeana, koska perheiden rakenteet ovat monipuolistuneet. Perheet ovat pienentyneet, yksinhuoltajaperheiden osuus on kasvanut sekä roolijako ja työn jakautuminen perheissä on muuttunut. (Paunonen & Vehviläinen-Julkunen 1999, 15.) Usein perheet jaetaan ydinperheiden lisäksi suurperheisiin ja uusperheisiin. Ydinperhemuotoja ovat kahden huoltajan perhe tai yhden huoltajan perhe, joissa huoltajuus perustuu joko biologiseen vanhemmuuteen tai adoptioon. Suurperheen muotoja ovat kolmen sukupolven perhe, laajentunut perhe ja moniavioisuuteen perustuva perhe. Uusperheellä puolestaan tarkoitetaan yleensä avioliiton purkautumisen jälkeen perustettua uusliittoa. (Ivanoff, Risku, Kitinoja, Vuori & Palo 2001, 10.)

Perhemuotoja voidaan tarkastella myös tilastollisesti. Tilastokeskuksen mukaan Suomessa oli vuoden 2007 lopussa 588 000 lapsiperhettä. Lapsiperheeksi katsotaan perhe, johon kuuluu vähintään yksi kotona asuva alle 18-vuotias lapsi. Lapsiperheiden määrä on vähentynyt edellisvuodesta 2 000 perheellä. Lapsiperheisiin kuuluu 42 % väestöstä. Yleisin perhemuoto lapsiperheissä on edelleen avioparin perhe, 62 %. Avoparien ja yksinhuoltajaäitien lapsiperheitä on lähes saman verran, ensiksi mainittuja 18 % ja jälkimmäisiä 17 % lapsiperheistä. Yksinhuoltajaisä on edelleen harvinaisuus, sillä alle kolmessa prosentissa lapsiperheitä asuu lasten kanssa pelkästään isä. Saman sukupuolen rekisteröityjä pareja on vanhempina 146 lapsiperheessä. Lapsiperheessä asui vuodenvaihteessa

kotona keskimäärin 1,83 lasta. Nykyisten lapsiperheiden lopullinen lapsiluku on keskimäärin 2,4 lasta. (Perheet 2007.)

Uusperheitä oli vuoden 2007 lopussa 53 000. Myös uusperheessä on vähintään yksi alle 18-vuotias vain toisen vanhemman lapsi. Näitä lapsia oli lähes 78 000. Uusperheiden määrä on lisääntynyt noin 600 perheellä viime vuodesta. Vähän yli puolet uusperheen vanhemmista oli avoliitossa ja hieman alle puolet avioliitossa. (Perheet 2007.)

Väestöliitossa tehdyn tutkimuksen (Paajanen 2007, 26) mukaan perheen merkitys on varsin pitkälti pysynyt samana viimeisten kymmenen vuoden aikana. Tärkeimpänä esiin nousi läheisyys, yhdessä oleminen ja henkinen tuki. Uutena piirteenä on se, että perhe merkitsee nykyään entistä useammalle suojaa, kuulumista johonkin, järjestystä elämässä ja perinteitä. Epävarmassa pätkätöiden ja jatkuvien muutosten maailmassa perheestä haetaan turvaa ja suojaa, jotain pysyvää, johon kuulua. Perhe voi merkitä myös velvollisuutta ja murhetta erityisesti rankkaa perhevaihetta eläville pienituloisille lapsiperheille. Vertailtaessa vuosien 2007 ja 1997 vastauksia olivat erityisesti ”kuuluminen johonkin”, ”yhdessä tekeminen”, ”järjestys elämässä”, ”perinteet” ja ”suoja” kasvaneet perheen merkityksinä. Sen sijaan entistä harvemmalle perhe merkitsi velvollisuutta, joskin miesten vastauksissa velvollisuus tuli useammin esiin kuin naisten vastauksissa. Naiset sen sijaan näkivät perheen merkitsevän useammin kuulumista johonkin, perinteitä, suojaa ulkopuolisia vastaan ja taloudellista turvaa.

2.1 Vanhemmuus lapsiperheessä

Vanhemmuus on lapsen tarpeiden kuulemista ja niihin vastaamista. Vanhemmuuden vaikeus on sen lyhytaikaisuus. Aikuisen elämänkaareissa aktiivinen vanhemmuus on yllättävän lyhytaikaista. Vaativa vaihe, jonka aikana perheessä on alle kouluikäisiä lapsia, kestää vain noin kymmenen vuotta. Tässä ajassa vanhemmuutta ei tahdo ehtiä oppimaan. Tuskin saa käsitystä siitä mitä on olla pienen leikki-ikäisen lapsen äiti tai

isä, kun jo siirrytään seuraavaan vaiheeseen, kouluikäiseen. (Jarasto & Sinervo 1997, 133.)

Vanhemmaksi kasvamisen on perheen sisäinen prosessi, joka pohjautuu vanhempien aikaisempiin kokemuksiin, omaan lapsuuteen, mielikuviin vanhemmuudesta ja yhteiskunnallisiin odotuksiin. Myös perheen taloudellinen tilanne, puolisoiden urasuunnitelmat ja lapsen mahdolliset erityispiirteet vaikuttavat merkittävästi vanhemmaksi kasvamiseen. Vanhemmaksi kasvamisen alkaa jo ennen lapsen syntymää ja jatkuu läpi elämän. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 83.)

Jokainen äiti ja isä on erilainen. Jokaisella on erilaisia roolikäsityksiä vanhemmuudesta, joita haluaa noudattaa. Perinteinen käsitys äidin roolista saattaa kapeuttaa isän mahdollisuuksia täysipainoiseen vanhemmuuteen. Jaettu vanhemmuus tarkoittaa, että molemmat vanhemmat osallistuvat ja sitoutuvat yhtä vahvasti lapsensa hoitoon. Molemmat ovat valmiita ja kykeneviä kaikkeen kodin- ja lastenhoitoon liittyviin töihin. Molemmat pyrkivät tasapainoon työn ja perheen välillä. Molemmat ovat lapselle sekä hoivan että hellyyden antajia sekä yhdessä sovittujen rajojen pitäjiä. Lisäksi molemmat ovat valmiita keskustelemaan ja neuvottelemaan eteen tulevista tilanteista. Kun lastenhoito on molempien vanhempien vastuulla, voi myös parisuhde usein paremmin. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 83–84.)

Toimivaan vanhemmuuteen sisältyy erilaisia tekijöitä. Vanhemmuuden perustana voidaan pitää puolisoiden välistä keskinäistä suhdetta, koska se on eniten vaikuttava tekijä kodin ilmapiirissä. Kun parisuhde on kunnossa, vanhemmat ovat tasapainossa itsensä ja ympäristönsä kanssa. Vanhempien tulee osoittaa lapsiaan kohtaan riittävää lämpöä ja ymmärrystä. Lisäksi lapsilla on mahdollisuus ilmaista sekä myönteisiä että negatiivisia tunteitaan ilman liiallisia rajoituksia. Toimiva vanhemmuus edellyttää myös selkeää sukupuolten välistä rajaa. Yksi aikuisen tehtävistä on olla lapsen auktoriteettina. Perheen ohjaket tulee olla vanhemmilla eikä lapsella. Vanhempien tulee olla sopiva samaistumiskohde lapselle, koska lapsi oppii kotonaan monien asioiden toimintamallin. Vanhemmat kykenevät kieltämisen sijasta myöntämään perheen sisäiset ristiriidat ja näin ollen myös käsittelemään, kohtaamaan ja ratkomaan ne. (Jarasto & Sinervo 1997, 127–128 ; Laakso 2001, 52–55.)

2.2 Leikki-ikäisen kasvu ja kehitys lapsiperheessä

Tässä opinnäytetyössä leikki-ikäisellä tarkoitetaan 3-6-vuotiasta lasta. Leikki-ikässä lapsi muuttuu ja oppii paljon. Pienestä vastasyntyneestä kasvaa itsenäisempi, oman tahdon omaava ihminen. Missään muussa elämänvaiheessa ei uusien asioiden ja taitojen oppiminen ole yhtä vilkasta. Lapsi edistyy kaikilla eri kehityksen osa-alueilla. (Jarasto & Sinervo 1997, 17.) Leikki-ikäälle on tyypillistä kasvun tasaantuminen, nopea motorinen kehitys, vilkas liikunta ja käytännön taitojen oppiminen (Etzell ym. 1998, 175).

Lapsen liikkuvuuden lisääntyessä ja maailman laajetessa vanhempien rooli rajojen asettajana nousee erityisen tärkeäksi. Lapsi oppii perheensä ja kasvuympäristönsä asenteet ja toimintatavat. Lapsen päätehtävä on leikki, jonka avulla hän opettelee eri rooleja ja ilmaisee itseään. Leikin avulla lapsi käsittelee kokemuksia ympäristöstään. Lapsen mielikuvitus ja puhe kehittyvät. Hänelle on tärkeää kokea itsensä hyväksytyksi ja arvostetuksi. Lapsi tarvitsee rajojen asettamista monilla eri tasoilla. Vanhemman johdonmukaisuus rajojen asettajana lapsen uhmaiässä luo turvallisuutta ja opettaa kestäämään myös pettymyksiä. (Helminen & Iso-Heiniemi 1999, 22–23.)

Kehityksen osa-alueet voidaan jakaa kolmeen pääalueeseen. Näitä ovat fyysinen kehitys, joka sisältää liikkumiskyvyn ja esineiden käsittelyn, psyykinen kehitys, joka tarkoittaa kykyä ajatella ja kommunikoida, ja sosiaalinen kehitys, joka tarkoittaa kykyä suhtautua toisiin ihmisiin ja toimia heidän kanssaan. (Thompson 2004, 24.)

3 LAPSIPERHEEN SOSIAALINEN HYVINVOINTI

Hyvinvointi on laaja käsite, joka asuinolojen, työn ja toimeentulon lisäksi kattaa myös terveyden, sosiaaliset suhteet sekä itse koetun hyvinvoinnin. Hyvinvointi riippuu sekä elinoloista ja yksilön kyvyistä ja mieltymyksistä, joihin hänen hyvinvointinsa pohjautuu. Hyvätkään materiaaliset elinolot eivät takaa hyvinvointia, jos esimerkiksi ihmisen terveydessä tai perhesuhteissa on ongelmia. Toisaalta ihminen voi olla vaatimattomissakin elinoloissa onnellinen ja hyvinvoiva, jos hän on terve, nauttii perheensä ja ystäviensä seurasta ja lisäksi kokee olevansa arvostettu jäsen yhteisössään. (Moisio ym.2008, 28.)

Lapsiperheen hyvinvointi on keskeistä koko yhteiskunnan hyvinvoinnille. Suomessa lapsiperhettä tuetaan tarjoamalla erilaisia sosiaali- ja terveystaloudellista tukea. Sosiaali- ja terveystaloudellista tukea. Sosiaali- ja terveystaloudellista tukea. Sosiaali- ja terveystaloudellista tukea. Sosiaali- ja terveystaloudellista tukea. Sosiaali- ja terveystaloudellista tukea. (Aaltonen, Ojanen, Siven, Vihunen & Vilen 2002, 33–34.)

Yhteiskunnan tukea perheille kutsutaan perhepolitiikaksi. Sen lähtökohdaksi on alun perin ollut lasten suojaaminen köyhyydeltä. Tämän lisäksi sillä on väestö- ja työvoimapolitiittisia vaikuttimia. (Aaltonen ym. 2002, 34.)

Kunnan yksi perustehtävistä on edistää asukkaidensa hyvinvointia. Lapsipolitiikalla pyritään varmistamaan turvallinen lapsuus, huolehditaan lapsuuden voimavaroista lapsen eri kehitysvaiheissa ja perheen elämäntilanteissa sekä edistetään lapsen mahdollisuutta toimia aktiivisena jäsenenä kunnassa. Sosiaali- ja terveydenhuollon tavoite- ja toimintaohjelmassa on tavoitteena lasten ja perheiden terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen sekä syrjäytymisen ehkäisy. (Aaltonen ym. 2002, 15.)

Perheen sosiaalista hyvinvointia voidaan kuvata monipuolisesti: osana elämää, arkipäivän sujumisena ja koko perheen hyvänä olona. Perheellä on arvoja, jotka ovat suhteellisen pysyviä ja ohjaavat perheen toimintaa jokapäiväisessä elämässä.

Tasapaino koetun yhteisyyden ja erillisyyden välillä tuo esille perheen taidon oman hyvän olonsa säätelijänä ja tunnistajana. Yksilö määrittelee usein oman hyvinvointinsa läheistensä tai perheen kautta. Perheen hyvä olo saattaa sisältää myös yksilön hetkittäistä pahaa oloa, jonka perhe pystyy muuntamaan yhteisöllisyydellään hyväksi oloksi. Perheen ja ympäristön välinen vuorovaikutus voi vahvistaa tai heikentää perheen hyvinvointia. (Ivanoff ym. 2001, 12.)

Perheen hyvinvointiin liittyvät olennaisesti perheenjäsenten ja koko perheen eri kehitysvaiheet, jotka muodostavat tietyn elämänkaaren. Kehitysvaiheita kuvataan usein niin, että ne liittyvät perheen kokoon, ikärakenteeseen ja perheenjäsenten muuttuviin rooleihin eri ajanjaksoina. Perheen hyvinvointi muuntuu ja vaihtelee elämänkaaren eri vaiheissa. Koska perhe on suomalaisessa yhteiskunnassa tärkeä instituutio, sen tukemiseksi on luotu monenlaisia järjestelmiä ja yhteiskunnallisia tukiverkkoja. Näiden verkostojen ja ihmisten yhteensovittaminen on yksi tämän päivän suurimmista haasteista sosiaali- ja terveydenhuollon alueella. (Aaltonen ym. 2002, 15.)

On arvioitu, että 70 % lapsiperheistä voi hyvin, eikä heillä ole erityistä tuen tarvetta. Sen sijaan erityisen tuen tarpeessa olevia perheitä on arvioitu olevan 10–30 %. Ongelmat liittyvät lähinnä vanhemmuuteen, lasten kasvatukseen ja hoitoon, parisuhteeseen ja elämäntilanteen muutoksiin. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 98.)

4 LAPSIPERHEEN VOIMAVARAT

Käsite voimavara voidaan määritellä tekijöiksi, jotka auttavat yksilöä kehittymään vanhempana, puolisona, yhteiskunnan jäsenenä sekä välttämään haitallisia kuormittavia tekijöitä tai selviytymään niistä (Hakulinen-Viitanen & Pelkonen 2005, 16–17). Perheiden voimavarat ovat hyvin erilaisia. Sekä kahden vanhemman perheiden että yksinhuoltajaperheiden tilanteet vaihtelevat niin paljon, että ei voida puhua ”tyypillisistä” perheistä. Saman perheen vanhemmatkin voivat kokea asiat aivan eri tavoin. Useimmiten perheillä on sekä voimia antavia että kuormittavia tekijöitä. Vanhemmat voivat vahvistaa omia voimavarojaan monin tavoin. Lapsen hoitoon ja kehitykseen liittyvän tiedon hakeminen tuo lisää varmuutta arkipäivään. Parisuhteen aktiivinen hoitaminen on tärkeää. Pariskunnan tulisi kyetä keskustelemaan avoimesti vaikeistakin asioista, riitelemään ilman väkivaltaa ja sopimaan kotitöiden jakamisesta. Tarvittaessa vanhempien tulisi uskaltaa hakea apua ja tukea perheen ulkopuolelta. Keskeistä on omien vahvuuksien tunnistaminen, aktiivinen toiminta oman sekä perheen elämäntilanteen hyväksi ja vastuunottaminen siitä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 82.)

4.1 Lapsiperheen voimavaroja vahvistavat tekijät

Vanhempien hyvinvointi on yksi edellytys lasten kasvussa ja suotuisassa kehityksessä. Hyvä itsetunto lisää vanhemman mahdollisuuksia selviytyä erilaisissa rooleissa. Vanhempien itsetuntoa pidetään lapsiperheen tärkeänä voimavarana. Käsite voimavara yhdistetään yleisesti selviytymiseen ja yleiseen kestäkykyyn. Selviytymisessä tarvittavia voimavaroja ovat terveys, energia, erilaiset uskomukset, moraalit, materiaaliset resurssit ja sosiaalisen tuen verkko. (Etzell ym. 1998, 177.)

Voimavaroista vanhemmat saavat voimaa perhe-elämänsä ja lastensa kasvatuksen suuntaamiseen haluamallaan tavalla. Henkilökohtaiset, perheen sisäiset tai perheen ulkopuoliset voimavarat auttavat vanhempia sellaisissa tilanteissa, joissa he tuntevat jonkin asian uhkaavan perheensä tai itsensä hyvinvointia. Henkilökohtaisia

voimavaroja ovat vanhempien ikä, koulutus, sosioekonominen asema, terveys, tiedot ja taidot sekä itsetunto. Henkilökohtaisiin voimavaroihin sisältyy myös kyky selviytyä haasteellisista tilanteista. (Paunonen & Vehviläinen- Julkunen 1999, 252–253.)

Perheen sisäisiksi voimavaroiksi voidaan määritellä perheenjäsenten välinen vuorovaikutus, vanhempien tiedot ja taidot kasvatuksessa, parisuhde, kotitöistä huolehtiminen yhdessä sekä vapaa-aika ja harrastukset (Paunonen & Vehviläinen- Julkunen 1999, 252–253). Perheen yhteenkuuluvuuden tunne ja luottamus perheenjäseniltä saatavaan tukeen ovat perheen voimavarojen perusta. Kukin perheenjäsen haluaa kuulua johonkin ryhmään ja tuntee olevansa turvassa siellä. Keskinäinen luottamus on perheen ominaisuus, joka muodostuu perheessä ja välittyy sitä kautta lapsille. (Aaltonen ym. 2002, 16.)

Perheen ulkoiset voimavarat puolestaan muodostuvat lähinnä sosiaalisista tukiverkoista. Perheelle muodostuu yleensä erilaisia epävirallisia tai virallisia sosiaalisia tukijärjestelmiä. Näiden kautta perhe kokee saavansa tarvitsemaansa emotionaalista tukea, kuten luottamusta, arvostusta, kiintymystä ja kuuntelua. (Aaltonen ym. 2002, 16.) Perheen ulkopuolisista voimavaroista keskeisintä on muiden ihmisten, kuten sukulaisten, ystävien ja naapurien tarjoama sosiaalinen tuki. Samassa elämäntilanteessa olevat muut lapsiperheet ovat osoittautuneet tärkeäksi tuen lähteeksi. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 80–81.)

Toimiva perhe ei ole riidaton. Perheessä on pystyttävä olemaan eri mieltä. Asioista voidaan riidellä katkaisematta ihmissuhteita. Myönteinen elämänasenne on yksi lapsiperheen tapa selviytyä arjen vaikeuksista. Kun asioita tarkastellaan niiden myönteisiä puolia etsien, arkielämän ongelmat saavat uuden näkökulman ja ratkaisu löytyy helpommin. On tärkeätä myöntää vaikeuksien olemassaolo, mutta niistä on pyrittävä löytämään myös myönteisiä puolia. On pystyttävä tunnustamaan, että vaikeudet ja tuskallisetkin kokemukset kuuluvat elämään. (Etzell ym. 1998, 178.)

Eräs selviytymiskeino on yhteisen vapaa-ajan viettäminen. Se lisää yhteenkuuluvuuden tunnetta, joka puolestaan auttaa perhettä selviytymään paremmin arjen haasteista. Huumori perheen sisäisenä suhtautumistapana on tärkeä. Perhe, joka

osaa nauraa itselleen, antaa jäsenilleen kallisarvoisen selviytymiskeinon. (Etzell ym. 1998, 178.)

Leila Friisin (2000, 51, 54) tekemän tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata lapsiperheen arjenhallintaa ja videoavusteista perheohjausta varhaisen tuen työmenetelmänä. Lapsiperheen arjen sujuvuutta vahvistivat havainnot positiivisista muutoksista perheen arjessa. Myös vanhemmuuden vahvistuminen lisäsi arjen sujuvuutta perheessä. Vanhemmuuden onnistumisen tunnetta edisti omien vahvuuksien löytäminen. Vanhemman oma ja lapsen hyvinvointi rakensivat vanhemmuutta myönteisesti. Lisäksi kokemus prosessin aikana löytyneistä uusista toimintatavoista perheen arkeen lisäsi perheen arjen hallintaa. Tutkimus antoi vanhemmalle positiivisia kokemuksia siitä, mitä etsiä sekä miten löytää keinoja rikastuttamaan omaa ja perheen arkea.

Leeni Löthman-Kilpeläinen (2001, 67) on tehnyt tutkimuksen, jossa tarkastelun kohteena ovat olleet lapsiperheiden voimavarat ja niiden vahvistaminen neuvolassa. Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata ja selittää itäsuomalaisten lapsiperheiden voimavaroja sekä äitiys- ja lastenneuvolan terveydenhoitajan voimavaralähtöisen toiminnan tarpeellisuutta ja sen toimivuutta. Tutkimuksessa esiin tulleita voimavaroja olivat perheen yhteenkuuluvuus, terveydentila, taloudellinen tilanne, vanhemmuus, parisuhde, ajankäyttö ja sosiaaliset suhteet. Voimavaroja vahvistavia terveydenhoitajan sosiaalisen tuen muotoja olivat tiedollinen, emotionaalinen, arvioiva ja käytännöllinen tuki. Näiden lapsiperheitä vahvistavien tukimuotojen toteutumisen edellytyksinä olivat perhelähtöinen toiminta, hyvä yhteistyösuhde terveydenhoitajaan sekä neuvolapalvelujen hyvä saatavuus.

4.2 Lapsiperheiden voimavaroja heikentävät tekijät

Vanhemmuuteen liittyviä ongelmia, jotka heikentävät lapsiperheen hyvinvointia, ovat esimerkiksi äitien ja isien uupumus, epävarmuus tai tietämättömyys vanhempana, perheen arjen hallinta ja äidin masennus. Vanhemmilla voi olla kielteisiä tunteita lastansa kohtaan tai muita kiintymyssuhteen ongelmia, tai

vanhemmuudesta on voinut kadota ilo. Jotkut aikuiset tarvitsevat tukea ja apua lapsensa tarpeiden tunnistamiseen ja itsetuntonsa vahvistamiseen vanhempana. Lasten kasvatukseen ja hoitoon liittyvät ongelmat voivat liittyä joko lapsen käyttäytymiseen, luonteeseen, itsetuntoon, nukkumishäiriöihin, hoidon ongelmiin tai rajojen asettamiseen. Parisuhdetta koettelevia tekijöitä ovat yhteisen ajan puute, keskinäiset ristiriidat, puutteellinen kyky keskustella asioista, avo- tai avioeroprosessi sekä aikaisempiin avo- tai aviosuhteisiin liittyvät ongelmat. Elämäntilanteeseen liittyviä ongelmia ovat puutteelliset sosiaaliset verkostot, taloudelliset huolet, elämäntilanteen muutokset, asumiseen ja ympäristöön liittyvät tekijät, sekä vaikeus saada tilapäistä lasten- tai kodinhoitoapua. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 98.)

Merkittäviä kuormittavia tekijöitä ovat lapsen iästä ja perhetilanteesta riippuen arkipäivän raskaus, sekä erityisesti oman ajan ja vanhempien yhteisen ajan niukkuus. Muita yleisiä pulmia ovat väsymys, vireystilan ja mielialan muutokset, äidin yksinäisyys, vanhemmuuteen liittyvä epävarmuus ja rooliristiriidat. Vanhempien voimavaroja syövät myös liiallinen työmäärä tai työttömyys sekä rahatilanteen kireys. Tästä syystä perhepoliittiset ratkaisut, kuten lapsilisien ja muiden tulonsiirtojen suuruus sekä perhe- elämän ja työn yhteensovittaminen heijastuvat lasten kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 81.)

Friisin (2000, 36–37) tekemän tutkimuksen mukaan vanhempien arjen voimavaroja heikentäviä tekijöitä ovat vanhemman jaksaminen, oman ajan tai puolisoiden yhteisen ajan vähyys, parisuhteen vaikeudet, arjen rutiinit, vaativat hetket arjessa, yksin oleminen lasten kanssa, ainoana vastuunkantajana oleminen perheessä ja vanhemman oma ei-toivottu käytös. Lisäksi voimavaroja kuluttavaa olivat vanhemman roolien moninaisuus, vaihtuminen ja päällekkäisyys sekä useamman lapsen huomioiminen samaan aikaan.

Rantalan (2002, 169–172) tekemässä tutkimuksessa on selvitetty, miten eri ryhmien ammatti-ihmiset työskentelevät alle kouluikäisten erityistä tukea tarvitsevien lasten perheiden kanssa. Kaikissa työntekijäryhmissä esille tuotiin perheiden pahoinvointi, jonka nähtiin myös heijastuvan lasten pahoinvointina ja turvattuutena. Työntekijöiden näkemysten mukaan näissä perheissä korostuivat vanhempien

sitoutumattomuus, parisuhteen ongelmat ja kumppaneiden vaihtumiset. Kiireisen elämänmenon katsottiin myös lisäävän perheiden pahoinvointia. Työntekijöiden mielestä kiirettä perheiden elämään toivat työelämän vaatimukset, perheenjäsenten omat harrastukset sekä muut menemiset. Seurauksena nähtiin lasten ja vanhempien yhteisen ajan vähyys. Ongelmallisten perhetilanteiden ja kasvavan tuen tarpeen työntekijät arvioivat johtuvan sekä vanhemmista itsestään että yhteiskunnan olosuhteista, kuten työttömyydestä ja toisaalta työpaineista sekä taloudellisista vaikeuksista. Tuen ja palvelujen kysyntää on työntekijöiden mukaan lisännyt myös se, että perheet ovat hyvin tietoisia palveluista ja osaavat myös vaatia niitä.

10–30% lapsiperheistä on erityistuen tarpeessa. Kun perheeseen kasaantuu useita hyvinvointiin ja terveyteen haitallisesti vaikuttavia tekijöitä eikä perheellä ole riittävästi tukea, vaarantaa se lapsen kasvua ja kehitystä. Haavoittuvimpia ovat yksinhuoltajien, alhaisten koulutuksen omaavien ja hyvin nuorten vanhempien perheet sekä ne perheet, joissa on mielenterveys- ja päihdeongelmia. Parhaiten lapsen hyvinvointiin ja terveyteen vaikutetaan tukemalla vanhempia, koska perhe on keskeisin lapsen kasvuun ja kehitykseen vaikuttava ympäristö. (Hakulinen-Viitanen & Pelkonen 2005, 16.)

Vuonna 2007 Vanhempainpuhelimien ja -netin vapaaehtoiset päivystäjät vastasivat 1567 puheluun ja kirjeeseen. Yhteydenottajista lähes 90 prosenttia oli äitejä. Vanhempainpuhelimien soittanut oli yleensä 30–39-vuotias äiti, joka oli huolestunut omasta jaksamisestaan, henkisestä hyvinvoinnistaan ja onnistumisestaan vanhempana. Vanhempainnettiin kirjoitti puolestaan yleisimmin 20–29-vuotias äiti, joka käsitteli puhelinpalvelua enemmän omaan mielenterveyteensä liittyviä vaikeita asioita. Kolme prosenttia yhteyttä ottaneista äideistä pelkäsi, että tekisi jotain lapselleen tai itselleen tilanteessa, jossa äiti ei nähnyt enää mitään muuta ratkaisuvaihtoehtoa. Äitien yhteydenotoista kuului väsymystä, turhautumista, masentuneisuutta, ahdistusta ja pettymystä. Äidit kokivat olevansa tuntemuksiensa kanssa yksin ja ettei heillä ollut ketään kenelle kertoa pahasta olostaan. Yhteydenottaja kertoi usein varjelevansa isää perheen huolilta tämän työkiireiden vuoksi. Äidit kertoivat työn vievän sekä omaa että varsinkin puolison energiaa niin paljon, että lapsille ja perhe-elämälle jäävä aika on vähäinen. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2007, 15–16.)

Yhteyttä ottaneet isät puolestaan pohtivat puolisoidensa jaksamista ja henkistä hyvinvointia. Usein heiltä puuttuivat keinot ja rohkeus osallistua perhe-elämän erilaisiin tilanteisiin. Vanhempainpuhelimeen ja – nettiin otettiin usein yhteyttä vasta kun tilanne oli jo niin tulehtunut, että puolisot harkitsivat eroa tai ero oli jo tapahtunut. Yhteyttä ottaneille äideille syyllisyyttä aiheuttivat usein epävarmuuden tunne sekä kielteiset tunteet lasta ja puolisoa kohtaan. Äitiys ei ollutkaan sellaista, kuin sen ajateltiin olevan. Lasten vaativuus ja temperamenttisuus asettivat äidin henkisen jaksamisen koetukselle. Äidit pohtivat syitä, miksi he olivat epäonnistuneet vanhempina, kun perhe-elämä ei tuntunut hyvältä. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2007, 15–16.)

5 LAPSIPERHEIDEN SOSIAALISEN TUEN TARVE

Lapsiperhe jää yksin liian usein. Sukupolvelta toiselle kulkenut tieto lastenhoidosta ja kasvatuksesta on katkennut, eikä nuorilla vanhemmilla aina ole lähellä ihmisiä, joilta he saisivat neuvoja tai mallia vanhemmuutensa tueksi. Monet asiat vaikuttavat siihen, kuinka vanhemmat kohtelevat lapsiaan. Näitä ovat perheen sisäiset tekijät, mukaan lukien taloudellinen tilanne sekä perheen ulkopuolelta tulevat tekijät, joita ovat saatavilla oleva päivähoido ja sen laatu, koulutus, viralliset organisaatiot, naapurit ja lähiympäristö eli koko sosiaalinen verkosto. (Viljamaa 2003, 24.)

Vanhemmuuden laatuun sekä äitinä ja isänä jaksamiseen vaikuttavat merkittävästi sosiaalinen tuki ja verkosto. Nämä vaikuttavat vanhemmuuteen sekä suorasti neuvojen, palautteiden ja roolimallien kautta että epäsuorasti lisäämällä vanhempien henkistä hyvinvointia. Ensinnäkin tuki vähentää stressitilanteiden määrää perheessä. Toiseksi se toimii puskurina stressaavissa tilanteissa ja auttaa säilyttämään hoito- ja kasvatuskäytännöt vaikeissakin tilanteissa. Kolmanneksi se auttaa vanhempia rakentamaan parempia selviytymiskeinoja. Vanhempien itsetuntoa vahvistaa ja

rakentaa se kiitos, joka tulee sosiaaliseen verkkoon kuuluvalta kokeneelta henkilöltä. Neljänneksi emotionaalisen tuen on todettu tärkeäksi hyvän vanhemmuuden ennustajaksi useissa tutkimuksissa: on helpompi antaa hoivaa ja tukea lapselleenkin kun saa myös itse myötäelävää tukea. (Viljamaa 2003, 25–26.)

Vanhemmille tärkeintä jaksamisen kannalta on lähiverkoston tuki, jota ei aina ole riittävästi saatavilla. Sen puuttuessa olisi tärkeää, että ammattilaisten tuen hakeminen olisi mahdollisimman helposti lähestyttävää. Lapsiperheille tarkoitetut palvelut tavoittavat useimmat vanhemmat neuvolakäyntien ja esikoulun vanhempaintapaamisten yhteydessä. (Moisio ym. 2008, 57.)

Hyvään vanhemmuuteen on tarjolla rajattomasti tietoa, neuvoja ja ohjeita. Vanhempien mielestä palveluissa saa liian harvoin keskustella sellaisista asioista, kuten vanhemmuuden identiteetistä, vanhemmuuteen kasvamisesta ja vanhemman tunnesuhteesta lapseensa sekä työn ja perhe-elämän yhteensovittamisesta. Vanhemmuuden tukemiseen tarvitaan lapsipalvelujen neuvonta- ja tiedonjaon rinnalle keskustelu- ja vertaistukitoimintaa eli sellaisia palveluja, joissa tuetaan ja jaetaan perheiden, vanhempien sekä lasten omia kysymyksiä ja ongelmia. Näissä palveluissa tulisi korostua ennen kaikkea hienotunteisuus, kunnioitus, empatia, luotettavuus, tasa-arvoisuus ja jämäkkyys. (Kekkonen 2004, 94.)

Viljamaan (2003, 116) tekemän tutkimuksen kohteena oli neuvolapalvelu kokonaisuutena, jossa päähuomio oli vanhemmuuden tukemisessa perhekeskeisyyden ja vertaistuen avulla. Tutkimuksessa tarkasteltiin erityisesti, millaisia toiveita vanhemmilla oli vanhemmuuden sosiaalisesta tukemisesta ja vanhemmuuden kehitystehtävien pohtimisesta. Tutkimuksesta nousi esille, että vanhemmat halusivat oman terveydenhoitajan, jolloin sama työntekijä voisi tehdä perhekeskeisempää työtä perheen parissa. Lisäksi he halusivat enemmän vanhemmuuden tukemista, samalla kun he olivat tyytyväisiä neuvolan lapsikeskeisyyteen. Neuvolan kotikäyntien ja vertaistuen suhteen kanta oli harkitsevampi. Vanhemmista noin kolmasosa odotti kotikäyntejä ja vertaistukea erittäin tai melko paljon ja kolmasosa melko vähän tai ei lainkaan.

6 MANNERHEIMIN LASTENSUOJELULIITON TOIMINTA

Mannerheimin Lastensuojeluliiton toiminnan keskeisenä tavoitteena on tukea lasten ja lapsiperheiden arkea paikallisen tason vapaaehtois- ja vertaistoiminnan kautta. Käytännössä tämä tapahtuu usein Mannerheimin Lastensuojeluliiton järjestämissä perhekeskuksissa ja perhekahviloissa. Tätä perheille suunnattua toimintaa kutsutaan perhetoiminnaksi. Mannerheimin Lastensuojeluliiton perhetoiminta on ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä, joka korostaa vahvan ja vastuullisen vanhemmuuden ja yhteisvastuun merkitystä lapsen kasvun ja kehityksen turvaamisessa. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2007, 3.)

Mannerheimin Lastensuojeluliitto on toiminut pitkään lasten ja nuorten sekä heidän vanhempiensa hyvinvoinnin edistämiseksi. Tämän järjestön kehittämää toimintamuotoja ovat muun muassa lasten ja nuorten sekä vanhempainpuhelin, jonne lapset ja vanhemmat voivat soittaa erilaisissa pulmatilanteissa. Järjestöllä on paikallisyhdistyksiä lukuisilla paikkakunnilla, myös Porissa, jotka järjestävät erilaista toimintaa, kuten perhekahviloita, iltapäiväkerhoja, lastenhoitoapua sekä erilaisia leirejä ja retkiä. (Aaltonen ym. 2002, 70.)

Mannerheimin Lastensuojeluliiton lastenhoitotoiminta tarjoaa tilapäistä ja lyhytaikaista lastenhoitoapua kotiin kaikkina vuorokauden aikoina, myös viikonloppuisin. Lastenhoitotyötä tekevät koulutetut hoitajat, jotka ovat käyneet MLL:n lastenhoitokurssin. Perheet voivat käyttää lastenhoitoapua tarpeidensa mukaan, esimerkiksi lapsen sairastuttua äkillisesti, vanhemman tai vakituisen hoitajan sairastuttua, vanhemman ollessa työmatkalla, kokouksessa, opiskelemassa, tai hoitamassa asioitaan sekä myös silloin kun vanhemmat haluavat hengähtää hetken, harrastaa tai viettää aikaa yhdessä. Painopisteenä hoitajan työskentelyssä on lapsen hyvinvointi ja turvallisuus. Satakunnassa 17 yhdistystä järjestää lastenhoitotoimintaa. (Mannerheimin lastensuojeluliiton toimintakertomus 2007, 4-5; Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2008.)

Mannerheimin Lastensuojeluliiton perhepalvelut ovat perhetyötä, tehostettua perhetyötä, vammaisen ja pitkäaikaissairaana lapsen hoitoa ja lapsen

kotisairaanhoidoa. Perhepalveluissa käytetään kirjallista perhetyön suunnitelmaa. Perhekohtainen suunnitelma laaditaan yhteistyössä perheen ja palvelun tilaajan kanssa ja sitä tarkistetaan ja arvioidaan säännöllisesti. Tavoitteena on, että perheellä on oma perhetyöntekijä tai työpäri, joka auttaa perhettä vahvistamaan omia voimavarojaan, löytämään uusia toimintatapojen ja luottamaan perheen selviytymiseen itsenäisesti. Perhepalvelujen tilaajana toimii usein kuntien sosiaali- ja/tai terveystoimi. Perheet itse voivat myös tilata palveluja. Perhetyöntekijöillä on sosiaali-, terveys- tai kasvatusalan ammattikoulutus sekä kokemusta perheiden kanssa työskentelystä. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2008.)

Mannerheimin Lastensuojeluliitto tarjoaa lapsille ohjattua toimintaa kuten askartelua, leikkejä, lauluja ja satutuokioita. Toiminta on virikkeellistä ja se on suunniteltu lapsen näkökulmasta, samalla huomioiden asiakkaan toiveet sekä Mannerheimin Lastensuojeluliiton omat arvot. Lasten ryhmähoitoa järjestetään moniin erilaisiin tilanteisiin ja tapahtumiin, kuten perhejuhliin, lastenkutsuille, messuille, koulutustilaisuuksiin ja urheilutapahtumiin. Ryhmähoidon hoitajien ja vastuuhenkilöiden määrä suhteutetaan lasten määrään ja ikään. Yhden aikuisen vastuulla saa olla 3-6-vuotiaita lapsia enintään viisi. Toiminnan painopiste on lapsen turvallisuudesta, viihtyvyydestä ja elämyksistä huolehtiminen. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2008.)

Lastenhoitopalvelu yrityksille on Mannerheimin Lastensuojeluliiton kehittämä palvelu työnantajille, jotka haluavat tarjota henkilöstölleen uusia tapoja työ- ja perhe-elämän yhteensovittamiseen. Tämä palvelu antaa vanhemmille mahdollisuuden vaihtoehtoiseen hoitojärjestelyyn sairastuneelle lapselle. Ammattitaitoiset hoitajat hoitavat yrityksen työntekijöiden lapsia perheen kotona lapsen ollessa sairas tai toipilas. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2008.)

Vanhempainpuhelin tarjoaa vertaistukea lapsiperheiden arkea koskevissa asioissa. Vanhempainnettiin voi kirjoittaa lapsiin ja vanhemmuuteen liittyvissä asioissa. Viesti lähetetään anonymisti joko sähköpostitse tai noutopostilla. Vanhempainpuhelimien ja -netin päivystäjät ovat tehtävään koulutettuja vapaaehtoisia. Varsinaista kriisipäivystystä palvelu ei tarjoa. Tarvittaessa päivystäjät ohjaavat hakemaan apua muualta. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2008.)

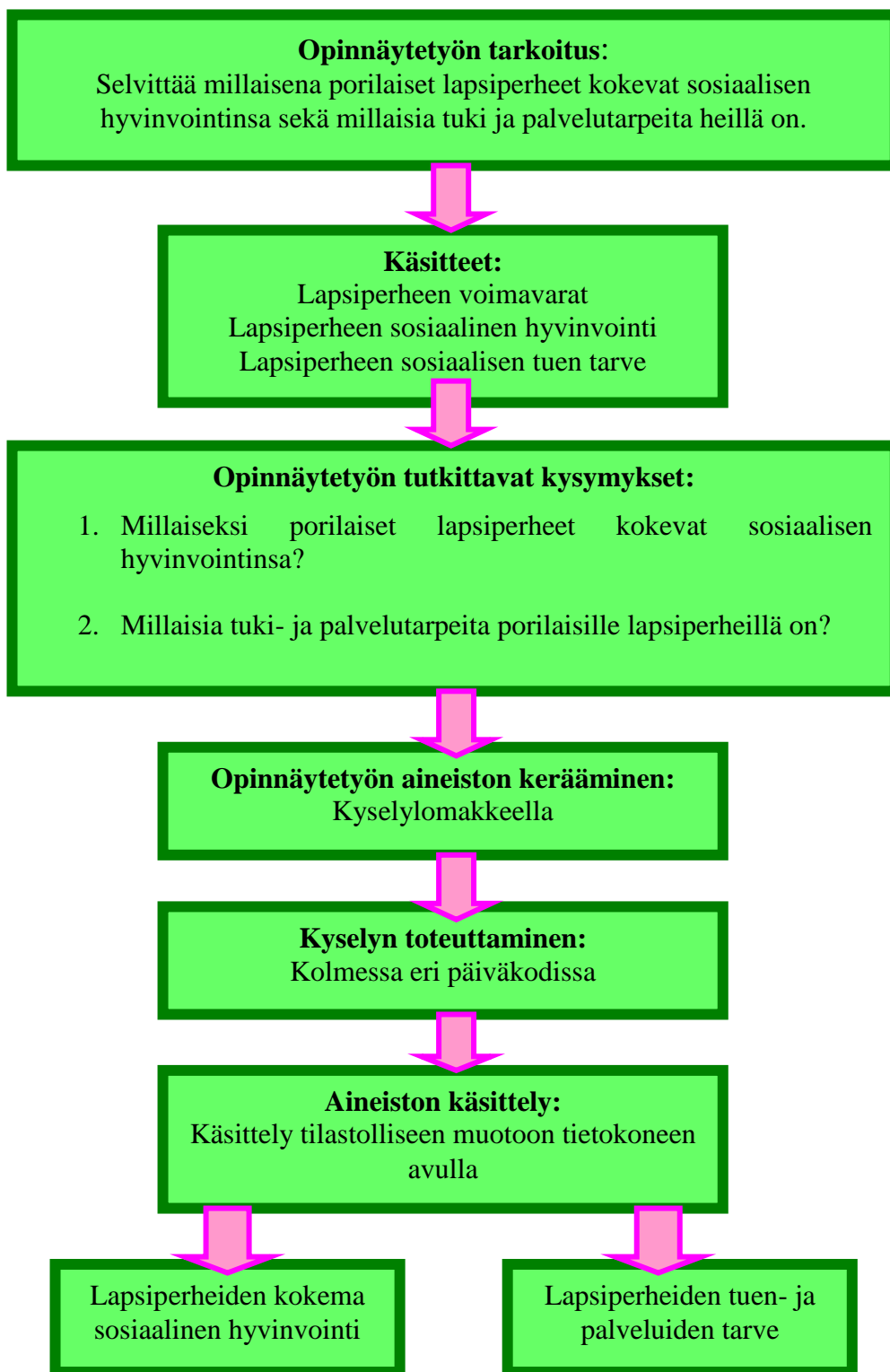
7 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKITTAVAT KYSYMYKSET SEKÄ OPINNÄYTETYÖN PROSESSIN KULKU

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, millaisena porilaiset lapsiperheet kokevat sosiaalisen hyvinvointinsa sekä millaisia tuki ja palvelutarpeita heillä on. Kyselystä saatujen tulosten avulla opinnäytetyön tavoitteena on tukea Mannerheimin Lastensuojeluliittoa kehittämään toimintaansa lapsiperheiden sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseksi.

Opinnäytetyön tutkittavat kysymykset ovat:

1. Millaiseksi porilaiset lapsiperheet kokevat sosiaalisen hyvinvointinsa?
2. Millaisia tuki- ja palvelutarpeita porilaisilla lapsiperheillä on?

Seuraavassa kuviossa (Kuvio 1) esitetään opinnäytetyön prosessin kulku.

Kuvio 1. Opinnäytetyön prosessin kulku

8 OPINNÄYTETYÖN AINEISTON KERÄÄMINEN

Tämä opinnäytetyö on luonteeltaan kvantitatiivinen eli määrällinen. Opinnäytetyön aineisto kerättiin kyselylomaketta käyttäen. Kyselytutkimuksen etuna on, että sen avulla voidaan kerätä laaja tutkimusaineisto. Tutkimukseen saadaan paljon henkilöitä ja heiltä voidaan kysyä monia asioita. Kyselymenetelmä on tehokas, kun se on suunniteltu huolellisesti. Tällöin aineistoa voidaan käsitellä nopeasti tallennettavaan muotoon ja analysoida se tietokoneen avulla. Kyselylomakkeen avulla voidaan kerätä tietoa tosiasioista, käyttäytymisestä ja toiminnasta, tiedoista, arvoista, asenteista, uskomuksista, käsityksistä ja mielipiteistä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 184, 186.) Tämän opinnäytetyön tilaajan toiveena oli, että perheiden käsityksiä omasta sosiaalisesta hyvinvoinnistaan ja tuen tarpeestaan tiedusteltaisiin useammalta perheeltä. Otoksiksi sovittiin 50 lapsiperhettä ja aineisto kerättiin kolmesta porilaisesta päiväkodista. Aikaresurssista ja otoksoon suuruudesta johtuen päätettiin valita menetelmä, joka mahdollistaisi ison aineiston nopean käsittelyn pienessä ajassa. Haastattelu olisi vaatinut enemmän aikaa ja pienemmän otoksoon. Haastattelujen teko ja valmistautuminen haastattelijan rooliin edellyttävät huolellista suunnittelua, mitkä vievät paljon aikaa (Hirsjärvi ym. 2004, 195). Kyselylomakkeessa vanhemmat saavat vastata nimettöminä, jolloin vastausten rehellisyys lisää aineiston luotettavuutta. Haastattelussa vastaaja voi kokea haastattelun uhkaavaksi tai pelottavaksi tilanteeksi, jolloin haastattelun luotettavuus saattaa heiketä. Haastateltavilla on lisäksi taipumusta antaa sosiaalisesti suotavia vastauksia. (Hirsjärvi ym. 2004, 195.)

Kyselytutkimukseen liittyy myös heikkouksia. Pinnallisuus ja tutkimusten teoreettinen vaatimattomuus ovat tavallisimpia. Lisäksi ei voida olla varmoja siitä, miten huolellisesti ja rehellisesti vastaajat ovat vastanneet kyselyyn. On myös mahdollista, että kysymykset ja vastausvaihtoehdot eivät ole selkeitä vastaajille ja aiheuttavat näin ollen väärinymmärryksiä. Hyvän lomakkeen laatiminen vie tutkimuksen tekijältä aikaa ja vaatii lisäksi monenlaista tietoa ja taitoa. Katoa pidetään myös kyselytutkimuksen yhtenä haittana. (Hirsjärvi ym. 2004, 184.)

Opinnäytetyön aineisto kerättiin kyselylomakkeella (LIITE 1), jonka laadinnassa apuna käytettiin aikaisempia tutkimuksia ja niissä käytettyjä, jo testattuja mittareita. Kyselylomake sisälsi yhteensä 21 kysymystä. Kysymykset olivat pääosin monivalintakysymyksiä, jotka oli jaettu kolmeen osioon. Ensimmäisessä osiossa tiedusteltiin vastaajan taustatietoja (kysymykset 1-6). Toisessa osiossa selvitettiin, millaisena lapsiperheet kokivat sosiaalisen hyvinvointinsa (kysymykset 7-11). Kolmannessa osiossa selvitettiin, millaisia tuki- ja palvelutarpeita lapsiperheillä on (kysymykset 12-21).

Kyselylomake lähetettiin tilaajalle ennen esitestausta. Tällöin tilaajalta ei vielä tullut muutosehdotuksia. Kyselylomake esitettiin neljällä kohderyhmäksi sopivalla perheellä, jotka eivät osallistuneet varsinaiseen aineiston keruuseen. Saatujen palautteiden mukaan kysymyksiä 6, 11 ja 20 tarkennettiin. Kysymyksen 6 muotoa muokattiin siten, että kysytään, millaisena vastaaja kokee perheensä taloudellisen tilanteen, eikä kysyä, mikä perheen taloudellinen tilanne on. Kysymykseen 11 lisättiin vastausvaihtoehtoihin uusi kohta, jossa vastaajalla on mahdollisuus kertoa, ettei tarvitse sosiaalista tukea. Myös kysymykseen 20 lisättiin vastausvaihtoehdoksi, ettei vastaaja tarvitse mitään MLL:n tarjoamia toimintoja.

Esitestauksen jälkeen kyselylomake tarkastettiin uudelleen tilaajan kanssa ja siihen tehtiin vielä tilaajan toiveiden mukaisia tarkennuksia. Sanan ”palvelu” tilalle vaihdettiin sana ”toiminta/toimintamuoto”, koska MLL on järjestö, joka ei tuota palveluja, vaan erilaista toimintaa. Myös kysymyksiä 8, 17, 19 ja 20 tarkennettiin. Lisäksi mukaan tuli uusi kysymys. Kysymystä 8 muokattiin niin, että vastaaja joutuu vastaamaan siihen joka tapauksessa edellisestä vastauksestaan huolimatta. Kysymystä 17 tarkennettiin niin, että esille tulee kysymyksessä olevan nimenomaan MLL:n Satakunnan piirin tarjoamat toimintamuodot. Kysymyksessä 19 vastausvaihtoehdoissa ollut ”Kotipalvelu” poistettiin, koska sellaista toimintamuotoa MLL:lla ei ole ja tilalle vaihdettiin ”Iltapäivätoiminta”. Lisäksi ”Lastenhoitopalvelu” tarkennettiin ”Lastenhoitotoiminnaksi”. Kysymyksen 20 muoto muutettiin kokonaan ja vaihdettiin uudet vastausvaihtoehdot.

Opinnäytetyön kohderyhmänä olivat porilaisten päiväkotien asiakkaina olevat lapsiperheet, joissa oli 3-6-vuotiaita lapsia. Otokokona oli 50 perhettä.

Tutkimusluvan opinnäytetyön aineiston keräämiseen päiväkodeista myönsi päivähoidon ja perusturvan toimialueen osastopäällikkö. Päiväkoteihin otettiin yhteyttä tammikuun 2009 aikana, jolloin sovittiin opinnäytetyöaineiston keräyspäivät. Opinnäytetyön aineiston keruuseen osallistuminen oli täysin vapaaehtoista ja vastaajien henkilöllisyys ei tullut ilmi aineiston käsittelyn missään vaiheessa. Kysely toteutettiin 21.1.–2.2.2009 välisenä aikana kolmessa porilaisessa päiväkodissa. Opinnäytetyön aineiston keräys toteutettiin informoidulla kyselyllä. Tämä tarkoittaa sitä, että opinnäytetyöntekijä on henkilökohtaisesti paikalla jakamassa kyselylomakkeita ja kertomassa opinnäytetyön tarkoituksesta sekä vastaamassa kysymyksiin (Hirsjärvi ym. 2004, 185–186).

Ajatuksena oli, että vanhemmat vastaisivat kyselyyn samalla kun lasta autettaisiin pukeutumisessa. Vain muutamat vanhemmat täyttivät kyselyn saman tien. Opinnäytetyön tekijällä ei ollut tiedossa, että päiväkodissa oli tapana viedä lapset iltapäivällä ulos, josta vanhemmat hakivat lapsensa kotiin. Tämän vuoksi suurin osa vanhemmista halusi ottaa kyselylomakkeen kotiin täytettäväksi. Kyselylomakkeiden palauttamiseksi päiväkotiin vietiin palautelaatikko, johon vanhemmat saivat palauttaa täyttämänsä kyselylomakkeen.

9 OPINNÄYTETYÖN LUOTETTAVUUDEN JA EETTISYYDEN ARVIOINTI

Tutkimuksen luotettavuutta voidaan arvioida erilaisten mittaus- ja tutkimustapojen avulla. Reliaabelius tarkoittaa mittaustulosten toistettavuutta. Tutkimuksen tulosta voidaan pitää reliaabelina esimerkiksi kahden eri tutkijan päätyessä samanlaiseen tulokseen. Validius on toinen tutkimuksen arviointiin liittyvä käsite. Sillä tarkoitetaan mittarin tai tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä, mitä sen on tarkoituskin mitata. (Hirsjärvi ym. 2004, 216.)

Kyselylomakkeen luotettavuuden takaamiseksi sen laadinnassa apuna käytettiin aikaisemmin testattuja mittareita (vrt. Löthman-Kilpeläinen 2001 ja Viljamaa 2003) sekä opinnäytetyön teoriaosuutta. Kyselylomake myös esitettiin neljällä kohderyhmään sopivalla perheellä ja lisäksi se vielä tarkastettiin yhdessä tilaajan kanssa.

Opinnäytetyön luotettavuutta lisää myös kohtalaisen hyvä vastausprosentti (56 %). Ihmisille tehdään niin paljon erilaisia kyselyitä ja selvityspyyntöjä ettei ole helppoa saada ihmisiä suostumaan vastaamaan kyselyihin (Hirsjärvi ym. 2004, 187). Tämän vuoksi opinnäytetyön tekijä halusi olla henkilökohtaisesti paikalla jakamassa kyselylomaketta, jolloin vanhemmilla oli mahdollisuus kysyä suoraan tekijältä opinnäytetyöhön ja kyselyyn liittyviä asioita. Samalla opinnäytetyön tekijällä oli mahdollisuus motivoida vanhempia vastaamaan kyselyyn, kertomalla kuinka tärkeästä aiheesta oli kysymys.

Päiväkoteihin lähetettiin noin viikkoa ennen sovittua aineistonkeruupäivää ilmoitustaululle laitettava ilmoitus, jossa vanhemmille kerrottiin opinnäytetyön aihe, tarkoitus ja tavoite sekä se miten ja milloin aineisto tullaan keräämään. Näin vanhemmilla oli mahdollisuus varata aikaa kyselyyn vastaamiseen. Kahdessa päiväkodissa kävi kuitenkin niin, että vanhemmat saivat tietää asiasta vasta sinä päivänä, jolloin kysely toteutettiin. Tämä johtui siitä, että ilmoitus oli lähetetty sähköpostitse suoraan päiväkodin johtajan sähköpostiin. Päiväkodin henkilökunta sai

laitettua ilmoituksen vanhempien nähtäväksi liian myöhään, jotta vanhemmat olisivat pystyneet varautumaan kyselylomakkeeseen vastaamiseen.

Koska opinnäytetyön tekijä oli henkilökohtaisesti paikalla jakamassa lomaketta, ei päiväkodin henkilökunnan tarvinnut oman työnsä ohessa olla jakamassa ja vastailemassa opinnäytetyötä koskeviin kysymyksiin. Ajatuksena alun perin oli, että vanhemmat vastaisivat kyselyyn samalla, kun esimerkiksi lasta autetaan pukeutumisessa. Tämä ei kuitenkaan onnistunut, koska tiedossa ei ollut, että päiväkodeilla oli tapana mennä puoli neljän jälkeen pihalle lasten kanssa, mistä useimmat vanhemmat tulivat hakemaan lapsensa. Näin ollen vain muutama vanhemmista vastasi kyselyyn heti ja suurin osa halusi vastata kyselyyn vasta kotona. Tähän oli varauduttu palautuslaatikolla, johon vanhemmat saivat palauttaa kyselylomakkeet. Tämä kuitenkin selvästi laski opinnäytetyön vastausprosenttia ja näin ollen myös sen luotettavuutta.

Kyselylomake sisälsi 21 kysymystä, joista vain yksi oli avoin kysymys. Kaikki muut olivat monivalintakysymyksiä. Tämä teki lomakkeesta nopeasti ja helposti vastattavan. Vain yksi kohta lomakkeessa aiheutti selvästi muutamille vastaajille epäselvyyttä. Molempien vanhempien koulutusta käsittelevässä kysymyksessä pyydettiin ympäröimään äidin koulutusta vastaava ja alleviivaamaan isän koulutusta vastaava vaihtoehto. Tämä olisi kannattanut kysyä niin, että olisi laadittu kaksi kysymystä, joissa toisessa olisi kysytty vain äidin ja toisessa isän koulutusta. Muuten vastaajat olivat selvästi ymmärtäneet kysymykset hyvin ja vastanneet selkeästi.

Opinnäytetyön tulosten luotettavuutta ja vastausten rehellisyyttä lisää se, että aineisto kerättiin kolmesta eri päiväkodista eri puolilta Poria. Vastaajien tunnistettavuus on näin ollen mahdotonta, sillä vastaajille ei kerrottu, mitkä kolme päiväkotia olivat mukana aineiston keruussa. Heti vastanneiden anonymisyyttä suojattiin myös siten, että heidän vastauksensa laitettiin kansioon, joka avattiin vasta yhdessä palautuslaatikoiden kanssa, jolloin vastaukset menivät sekaisin eikä opinnäytetyön tekijälläkään ollut tietoa kenen vastauksesta oli kysymys.

Vaikka opinnäytetyön vastausmäärä on yleistämisen kannalta pieni, sen tulokset ovat aikaisempien tutkimusten kaltaisia, joten tätä opinnäytetyötä voidaan pitää suhteellisen reliabelina.

10 OPINNÄYTETYÖN AINEISTON KUVAILU

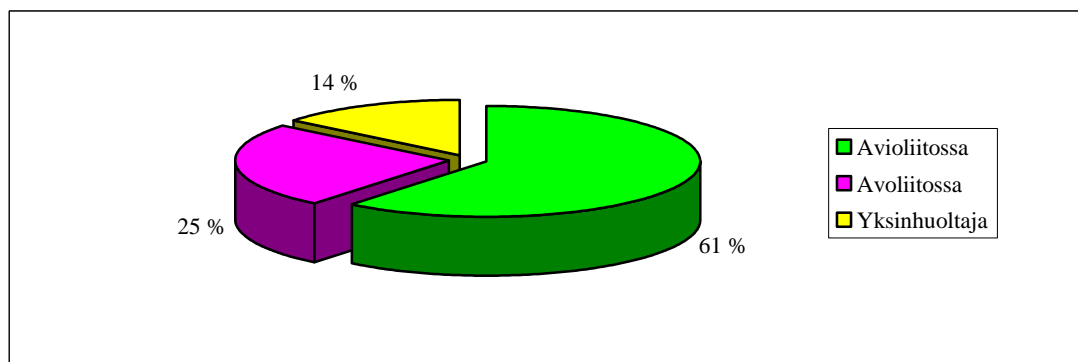
Kaikki vastatut kyselylomakkeet hyväksyttiin mukaan opinnäytetyön aineistoksi. Kyselylomakkeet numeroitiin juoksevin numeroin aineiston käsittelemisen helpottamiseksi. Aineisto käsiteltiin tilastolliseen muotoon tietokoneella käyttäen Microsoft Excel 2001 ohjelmaa. Aineisto esitetään havainnollistavilla kuvioilla. Kuviot esitetään prosentti- ja frekvenssitaulukoina. Frekvenssitaulukkoa käytetään niiden kysymysten kohdalla, joissa vastaajat saivat valita useamman vaihtoehdon. Avoimen kysymyksen vastaukset esitetään erikseen suorine lainauksineen.

Kyselylomake oli kolmeosainen. Myös opinnäytetyön aineisto kuvataan kolmessa osiossa. Aluksi esitetään vastaajien taustatiedot, seuraavaksi esitetään millaisena vastaajat kokevat perheensä sosiaalisen hyvinvoinnin ja lopuksi esitetään millaisia tuki- ja palvelutarpeita lapsiperheillä on.

10.1 Taustatiedot

Kyselylomake jaettiin 50 perheelle. Kyselyyn vastasi 28 perhettä. Vastausprosentiksi saatiin 56 %. Vastaajista 23 (82 %) oli äitejä ja kaksi (7 %) isiä. Kolmeen kyselylomakkeeseen (11 %) olivat molemmat vanhemmat vastanneet yhdessä.

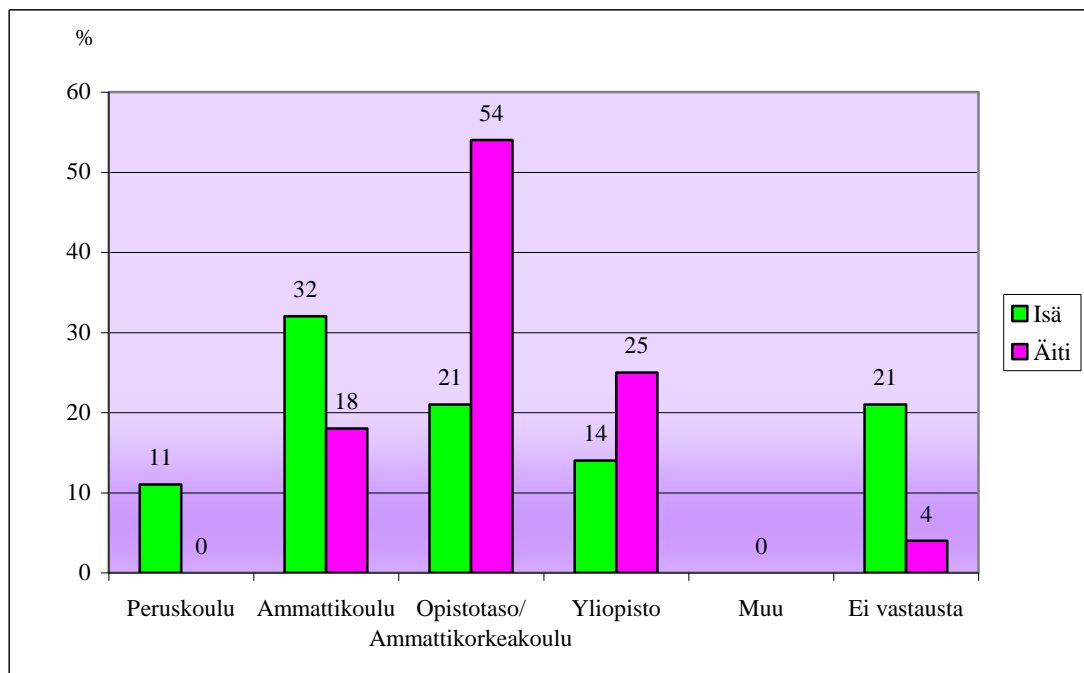
Vastaajista 17 (61 %) kertoi elävänsä avioliitossa ja seitsemän (25 %) avoliitossa. Yksinhuoltajia oli neljä (14 %) (Kuvio 2).

Kuvio 2. Perhesuhteet

Kysymyksessä 2 selvitettiin vanhempien koulutustaustaa antamalla vastausvaihtoehdoiksi: peruskoulu, ammattikoulu, opistotaso / ammattikorkeakoulu, yliopisto ja muu mahdollinen vastausvaihtoehto. Äideistä suurin osa oli opistotason / ammattikorkeakoulun käyneitä, heitä oli 15 (54 %). Toiseksi suurimman ryhmän muodostivat äidit, jotka olivat yliopiston käyneitä, heitä oli seitsemän (25 %). Pienimmän ryhmän muodostivat ammattikoulun käyneet äidit, joita oli viisi (18 %). Kyselyyn vastanneista äideistä kaikki olivat kouluttautuneet peruskoulun jälkeen. Yksi äideistä ei vastannut tähän kohtaan lainkaan (Kuvio 3).

Isistä puolestaan suurimman ryhmän muodostivat ammattikoulun käyneet, heitä oli yhdeksän (32 %). Toiseksi suurin ryhmä oli opistotason / ammattikorkeakoulun käyneet isät, joita oli kuusi (21 %). Yliopiston käyneitä isiä oli neljä (14 %) ja peruskoulunkäyneitä kolme (11 %). Kuuden (21 %) isän koulutustausta ei kyselyssä selvinnyt. Kysymykseen oli kokonaan jätetty vastaamatta tai vastaus oli epäselvästi merkattu (Kuvio3).

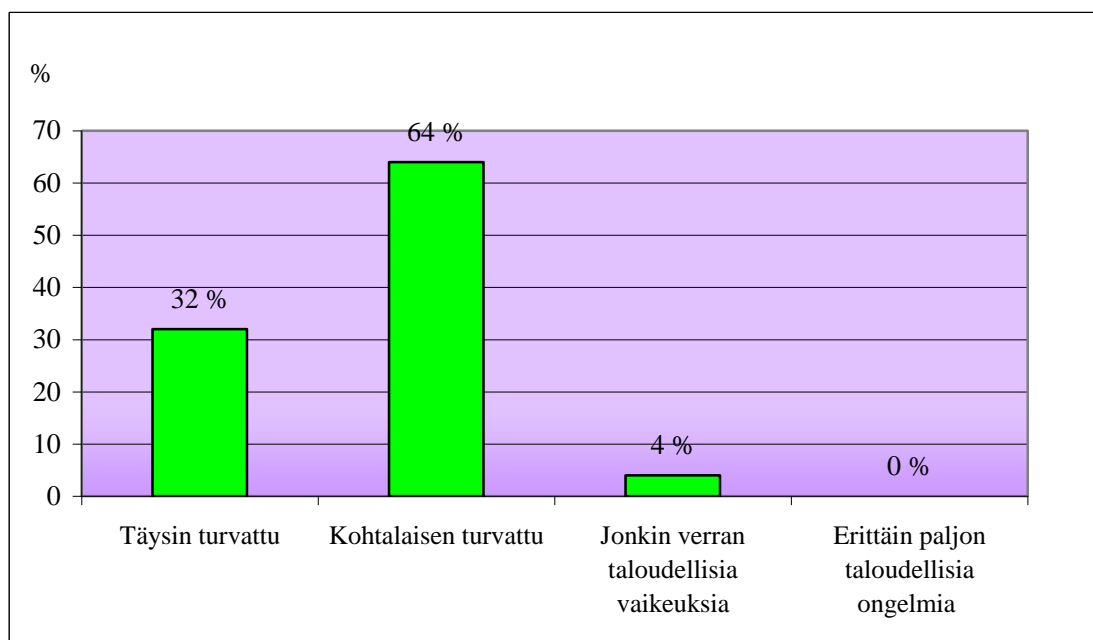
Kuvio 3. Vanhempien koulutus

Kysymyksissä 4 ja 5 selvitettiin myös vanhempien työtilannetta. Molemmille vanhemmille annettiin vastausvaihtoehdoiksi: työssä, työtön, opiskelija, hoitovapaa ja ”muu” vaihtoehto. Äideistä 27 (96 %) oli työelämässä. Yksi äideistä kertoi työssä käynnin yhteydessä myös opiskelevansa. Yhtään äitiä ei ollut työttömänä tai hoitovapaalla. Kohtaan ”muu” oli vastannut yksi (4 %) äiti, jonka vastauksessa oli ”lyhyt määräaikainen työsuhde”.

Myös suurin osa isistä, 24 (86 %), oli työelämässä. Opiskelevia isiä oli yksi (4 %). Yhtään isää ei ollut työttömänä tai hoitovapaalla. Kolmen isän työtilannetta ei kyselyssä selvinnyt. Näiden isien kohdalta työtilannetta tiedusteleviin kysymyksiin oli kokonaan jätetty vastaamatta.

Kysymyksessä 6 tiedusteltiin, millaisena vastaajat kokevat perheensä taloudellisen tilanteen. Vastausvaihtoehdoiksi annettiin: täysin turvattuna, kohtalaisen turvattuna, jonkin verran taloudellisia vaikeuksia ja erittäin paljon taloudellisia vaikeuksia. Suurin osa vastaajista 18 (64 %) koki perheensä taloudellisen tilanteen kohtalaisen turvatuksi. Täysin turvatuksi perheensä taloudellisen tilanteen koki yhdeksän (32 %) vastaajaa. Jonkin verran taloudellisia vaikeuksia oli yhdessä (4 %) perheessä.

Kenelläkään vastaajista ei ollut mielestään erittäin paljon taloudellisia vaikeuksia perheessään (Kuvio 4).

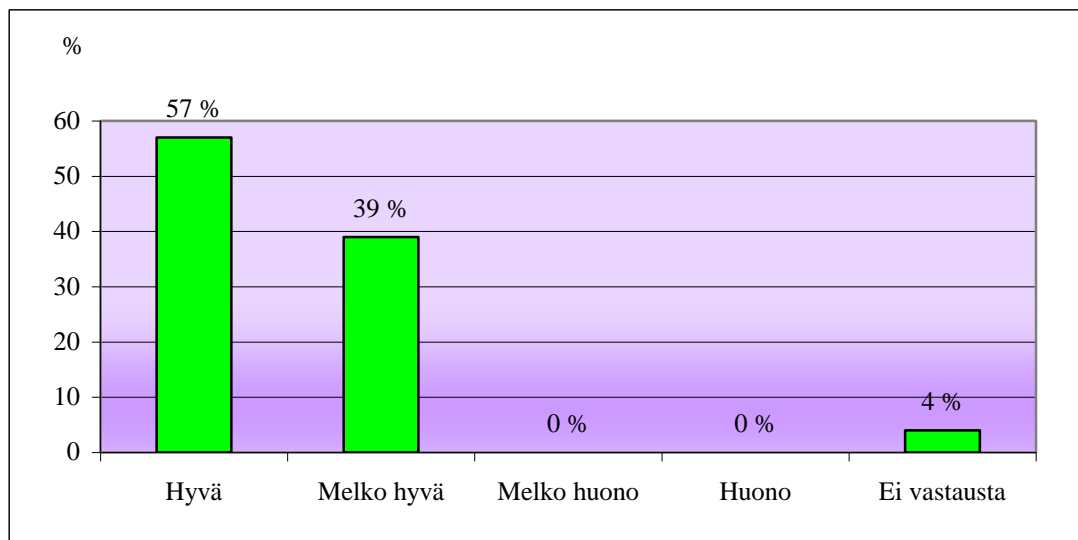

Kuvio 4. Perheissä koettu taloudellinen tilanne

10.2 Lapsiperheen sosiaalinen hyvinvointi

Perheen kokema sosiaalista hyvinvointia selvitettiin kysymyksissä 7-11 (LIITE 1). Kysymykset käsittelivät perheen koettua sosiaalista hyvinvointia tällä hetkellä, perheen voimavaroja vahvistavia sekä heikentäviä tekijöitä sekä keneltä perhe saa tarvittaessa sosiaalista tukea.

Vastaajilta tiedusteltiin kysymyksessä 7, millaisena he kokevat perheensä sosiaalisen hyvinvoinnin. Vastausvaihtoehdoiksi annettiin: hyvänä, melko hyvänä, melko huonona ja huonona. Suurin osa vastaajista, 16 (57 %), koki perheensä sosiaalisen hyvinvoinnin hyvänä. Melko hyvänä sosiaalista hyvinvointiaan piti 11 (39 %) vastaajista. Kukaan vastaajista ei kokenut perheensä sosiaalista hyvinvointia melko huonoksi tai huonoksi. Yhden (4 %) vastaajan vastaus oli epäselvä, koska vaihtoehtoja oli valittuna kaksi. Vastaus hylättiin epäselvyyden vuoksi (Kuvio 5).

Kuvio 5. Perheissä koettu sosiaalinen hyvinvointi

Kysymyksessä 8 vastaajia pyydettiin perustelemaan edelliseen kysymykseen, miksi he kokevat perheensä sosiaalisen hyvinvoinnin valitsemansa vastausvaihtoehdon mukaiseksi. Suurin osa vastaajista kertoi perusteluissaan, että voivat hyvin, koska arkielämä sujuu hyvin ja lähipiiristä löytyy ihmisiä, jotka muodostavat hyvän tukiverkoston perheelle.

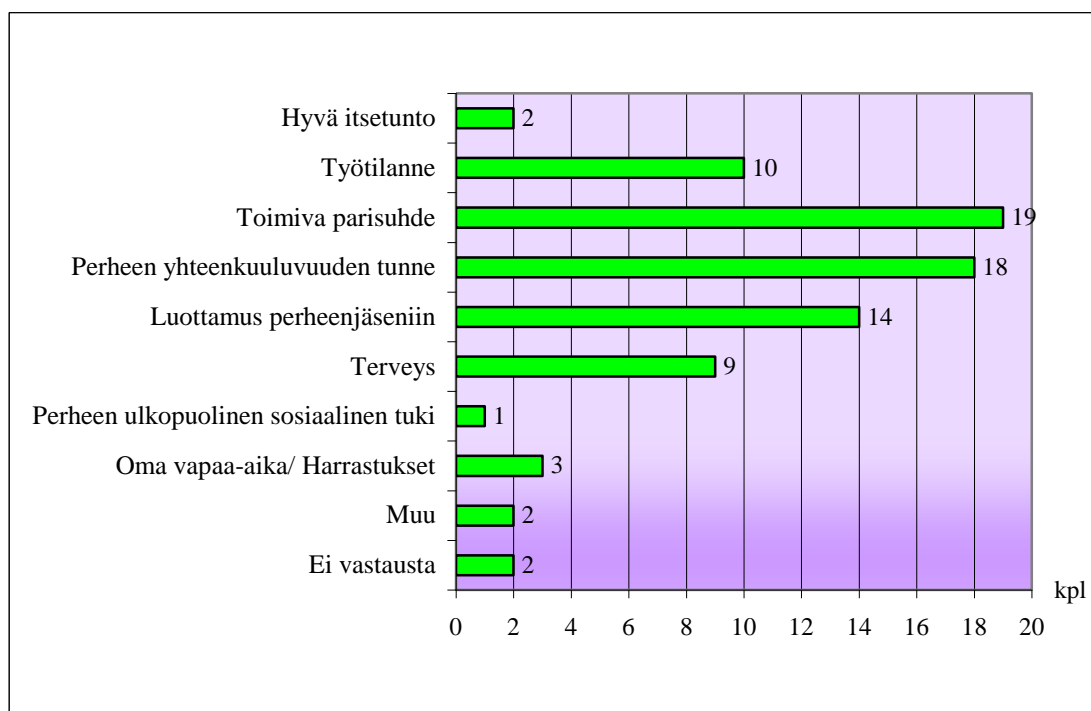
Molemmilla vanhemmilla on työpaikat. Vanhempien suhde on hyvä. Tukiverkosto on myöskin hyvä, molempien vanhempien vanhemmat ovat terveitä. Arki sujuu hyvin.

Lisäksi monen vastauksissa merkittäviksi asioiksi nousivat toimiva parisuhde, jossa molemmat ottavat vastuun perheen asioista, omat harrastukset, terveys ja työtilanne. Monissa vastauksissa tuli myös esille, että vanhemmat toivoisivat enemmän yhteistä aikaa perheensä ja erityisesti myös oman puolisonsa kanssa. Vanhemmat kertoivat perhe-elämän vievän niin paljon aikaa, ettei aikaa kavereille tai omille harrastuksille tahdo oikein jäädä. Muutamalta toivat esille myös sen, että työ voi olla stressaavaa ja rajoittaa omaa jaksamista.

Meillä on laaja sukulais- ja ystäväpiiri, vietämme paljon aikaa perheen kanssa. Toisaalta lapset eivät ole juuri koskaan hoidossa ja siksi ei vanhemmilla juuri vanhempien omaa yhteistä aikaa. Lisäksi työt jonkin verran stressaavia, mikä verottaa jaksamista.

Vastaajia pyydettiin kysymyksessä 9 valitsemaan enintään kolme asiaa, jotka vahvistavat perheen voimavaroja. Vastaajilla oli mahdollisuus myös kohtaan ”muu”

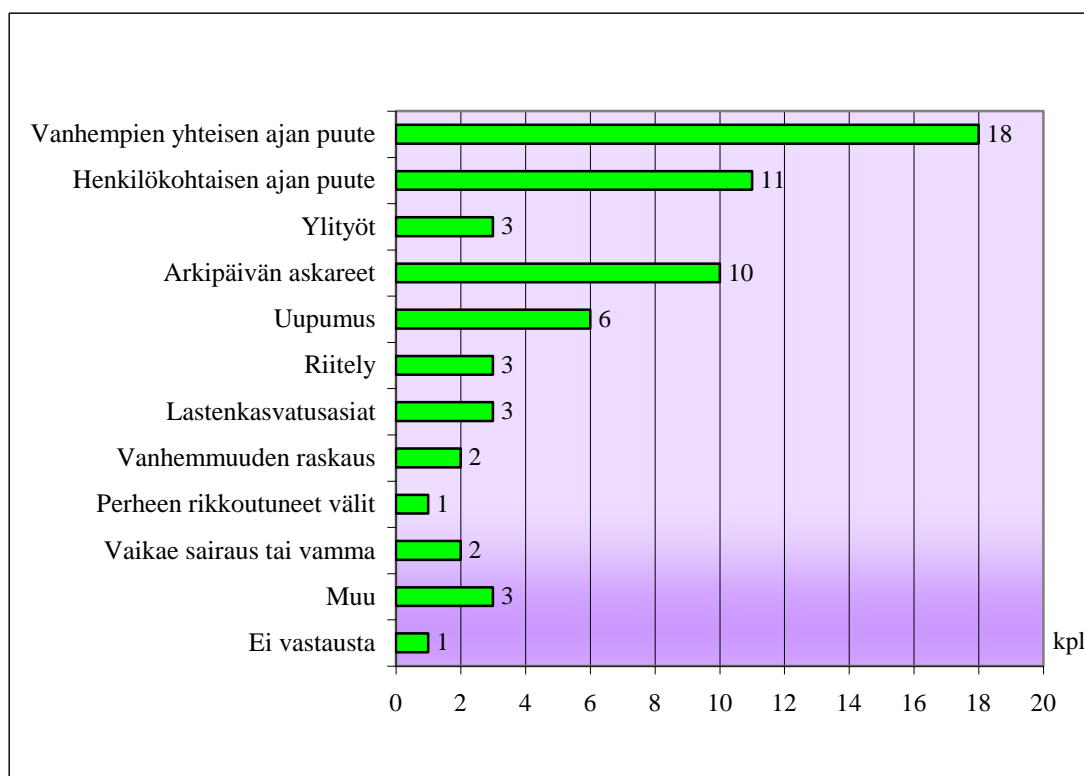
lisätä asia, jota ei ollut annetuissa vastausvaihtoehdoissa. Suurimmaksi voimavaraksi nousi toimiva parisuhde, jota mieltä oli 19 vastaajista. Toiseksi suurimmaksi voimavaraksi tuli perheen yhteenkuuluvuuden tunne 18 vastaajan mielestä. Kolmanneksi tuli luottamus perheenjäseniin (14 vastaajaa). Työtilanne oli 10 vastaajalle, terveys yhdeksälle vastaajalle ja oma vapaa-aika / harrastukset kolmelle vastaajalle vahvistava voimavara. Myös hyvä itsetunto koettiin vahvistavana voimavarana (kaksi vastaajaa). ”Muu” vastausvaihtoehtoon oli vastattu (kaksi vastaajaa), että perheen yhteinen aika ja yhteiset harrastukset olivat perheen voimavaroja. Perheen ulkopuolinen tuki koettiin vain yhdessä perheessä vahvistavaksi voimavaraksi. Tämän kysymyksen kohdalla hylättiin kahden lomakkeen vastaukset, koska toiseen kyselylomakkeeseen oli valittu enemmän vaihtoehtoja kuin oli pyydetty ja toiseen ei ollut lainkaan vastattu (Kuvio 6).

Kuvio 6. Perheitä vahvistavat voimavarat (n= 80)

Vastapainoksi vastaajia pyydettiin kysymyksessä 10 valitsemaan enintään kolme asiaa, jotka heikensivät / kuluttivat perheen voimavaroja. Suurimmaksi voimavaroja heikentäväksi tekijäksi nousi vanhempien yhteisen ajan puute, 18 vastanneista oli tätä mieltä. Toiseksi merkittäväksi voimavaroja kuluttavaksi tekijäksi tuli

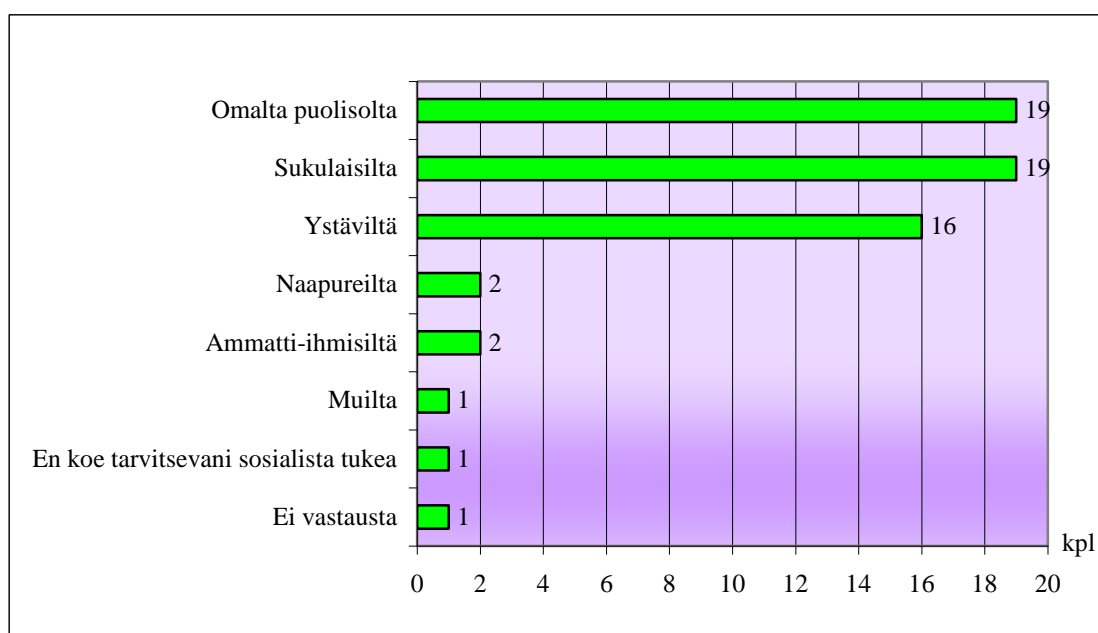
henkilökohtaisen ajan puute 11 vastaajan mielestä. Kolmanneksi nousi arkipäivän askareet, 10 vastaajaa. Uupumus oli kuuden vastaajan mielestä kuluttavaa. Ylityöt, riitely, lastenkasvatusasiat ja ”muu” kohta muodostivat kolmen vastaajan ryhmät. ”Muu” vaihtoehtoon oli laitettu perheen yhteisen ajan puute, isovanhemman sairaus ja työtilanteen epävarmuus. Vanhemmuuden raskaus oli kahdelle vastaajalle kuluttava tekijä. Myös vaikea sairaus / vamma oli ollut kahdelle vastaajalle kuluttava tekijä. Perheenjäsenten rikkoutuneet välit oli yhdelle vastaajalle ollut perheen voimavaroja heikentävä tekijä. Yhteen kyselylomakkeeseen ei ollut lainkaan vastattu tähän kysymykseen (Kuvio 7).

Kuvio 7. Perheiden voimavaroja heikentävät/kuluttavat tekijät (n=63)

Tämän osion lopussa kysymyksessä 11 vastaajilta selvitettiin, keneltä he saavat sosiaalista tukea eli kenen puoleen he voivat kääntyä vaikeissakin tilanteissa. Vastausvaihtoehdoiksi annettiin: omalta puolisoilta, sukulaisilta, ystäviltä, naapureilta ja ammatti-ihmisiltä. Lisäksi vastausvaihtoehtoihin sisältyi ”muilta”- kohta, johon vastaajalla oli mahdollisuus lisätä vastausvaihtoehdoista puuttuva henkilö/taho.

Vastaajan oli myös mahdollista vastata, ettei kokenut tarvitsevansa sosiaalista tukea. Suurimmiksi tuen antajiksi nousivat oma puoliso ja sukulaiset, molemmissa ryhmissä oli 19 vastaajaa. Toiseksi merkittäväksi tuenantajaryhmäksi nousi ystävät, 16 vastaajista oli tätä mieltä. Naapureilta sekä ammatti-ihmisiltä oli kaksi vastaajaa saanut sosiaalista tukea. Yksi vastaajista oli valinnut ”muilta” kohdan, johon oli laittanut saavansa tukea esimieheltään. Vastaajista yksi vastasi, ettei koe tarvitsevansa sosiaalista tukea. Yksi vastaajista jätti kokonaan vastaamatta tähän kohtaan (Kuvio 8).

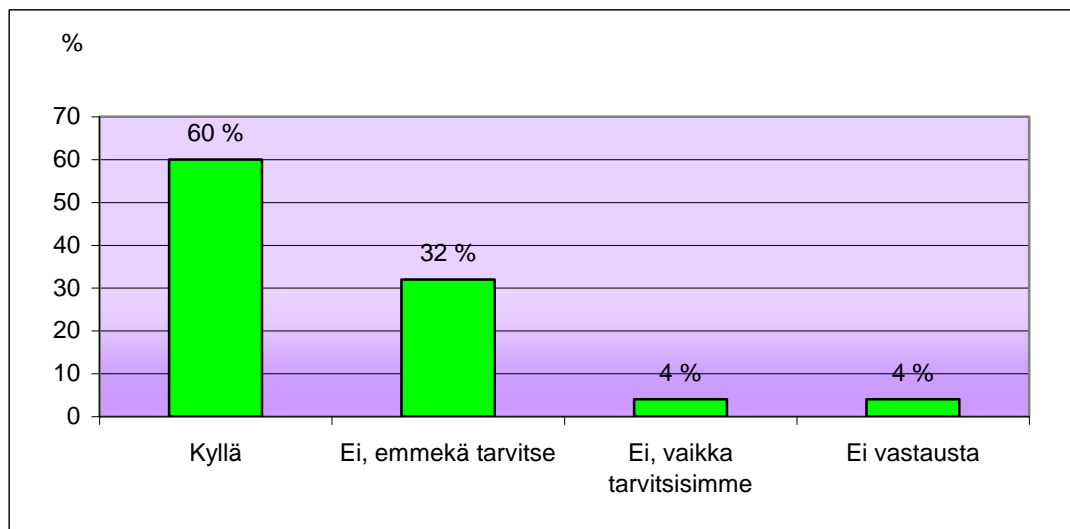
Kuvio 8. Vastaajien sosiaalisen tuen lähteitä (n=61)

10.3 Lapsiperheen sosiaalisen tuen tarve

Kyselylomakkeen kolmannessa osiossa selvitettiin kysymyksissä 12–21 (LIITE 1) lapsiperheiden sosiaalisen tuen tarvetta. Kysymykset käsitelivät riittävän tuen saantia, millaisesta tuesta olisi hyötyä, ovatko perheet aiemmin hakeneet apua sekä tietämystä ja kokemusta Mannerheimin Lastensuojeluliiton toimintamuodoista.

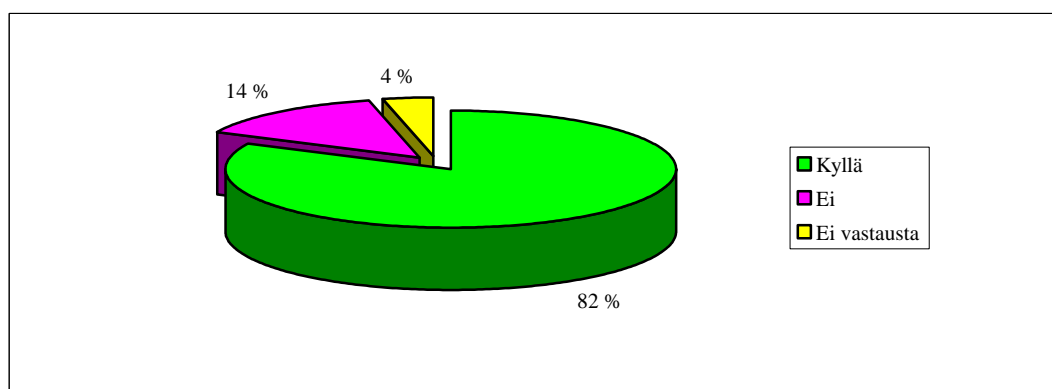
Vastaajista 17 (60 %) koki saavansa (kysymyksessä 12) riittävästi tukea/apua perhe-elämänsä sujumiseen. Vastaajista yhdeksän (32 %) vastasi, etteivät koe tarvitsevansa

sosiaalista tukea. Yksi vastaajista (4 %) kertoi, ettei saa riittävästi tukea perhe-elämän sujumiseen, vaikka tarvitsisi. Yksi vastaajista puolestaan jätti kokonaan vastaamatta tähän kysymykseen (Kuvio 9).

Kuvio 9. Riittävä tuen saanti perhe-elämän sujumiseen

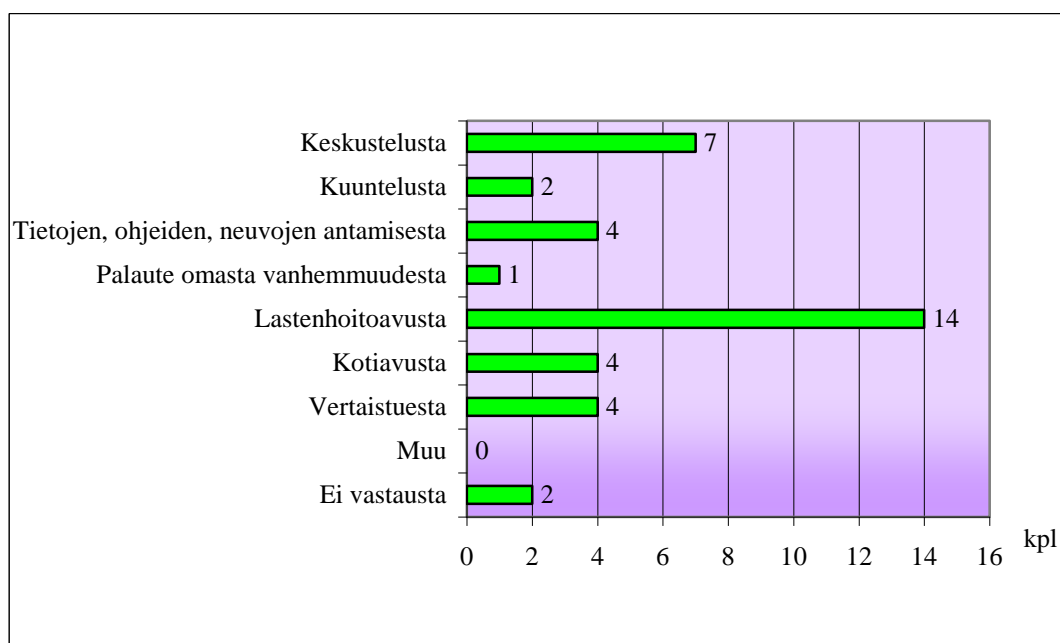
Suurin osa vastaajista 23 (82 %) tiesi (kysymyksessä 13) mistä hakea apua, jos perhe tarvitsisi sosiaalista tukea. Vastaajista neljä (14 %) ei tiennyt mistä hakea apua. Yksi (4 %) vastaajista ei ollut vastannut lainkaan tähän kysymykseen (Kuvio 10).

Kuvio 10. Vastaajien tietämys, mistä hakea sosiaalista tukea

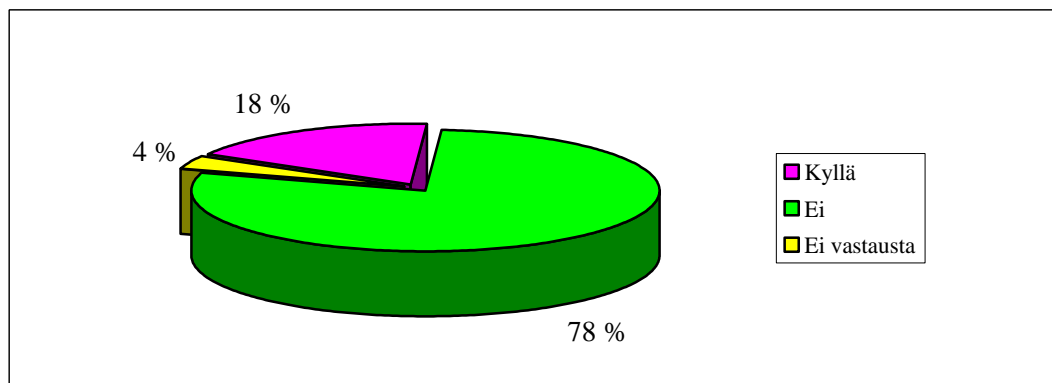
Vastaajilta tiedusteltiin kysymyksessä 14, millaisesta sosiaalisesta tuesta olisi hyötyä perheelle. Suurimmaksi tuen muodoksi nousi lastenhoitoapu, 14 vastaajaa oli tätä

mieltä. Toiseksi eniten kannatusta sai keskustelu, seitsemän vastaajaa. Kolmanneksi nousivat vertaistuki, kotiapu ja tietojen, ohjeiden ja neuvojen antaminen. Jokaisessa tuen muodossa oli neljä vastaajaa. Kuuntelu oli kahden vastaajan mielestä hyödyllinen tuen muoto. Yksi vastaajista piti palautteen antamista omasta vanhemmuudesta hyödyllisenä tuen muotona. Kaksi vastaajista oli jättänyt kokonaan vastaamatta tähän kysymykseen (Kuvio 11).

Kuvio 11. Sosiaalisen tuen muodot, joista olisi perheille hyötyä (n=38)

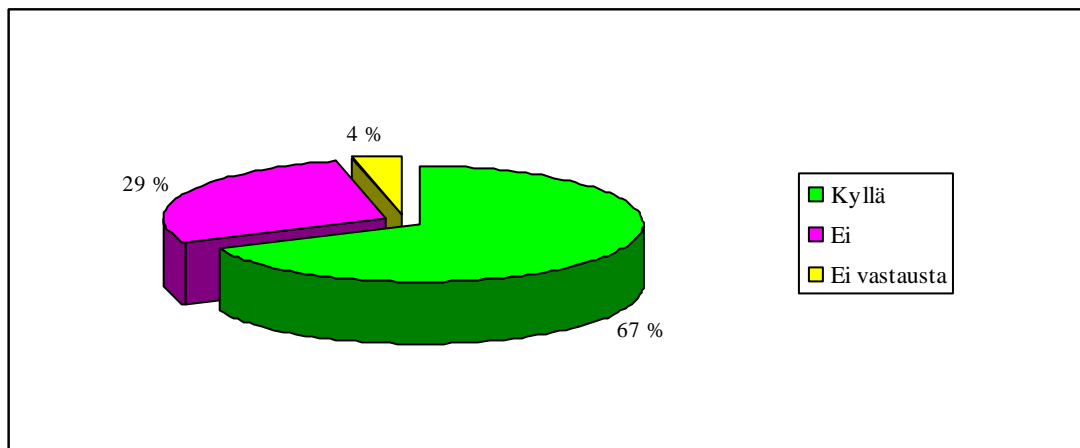
Kysymyksessä 15 tiedusteltiin ovatko perheet hakeneet apua ammattilaisilta perhe-elämässä esiintyneeseen sosiaaliseen ongelmaan. Vastaajista suurin osa, 22 (78 %), ei ollut hakenut apua ammattilaisilta perhe-elämässä esiintyneeseen sosiaaliseen ongelmaan. Apua perhe-elämäänsä on hakenut viisi (18 %) perhettä. Yksi vastaajista ei ollut vastannut lainkaan (Kuvio 12).

Kuvio 12. Perheiden avun hakeminen sosiaalisiin ongelmiin ammattilaisilta

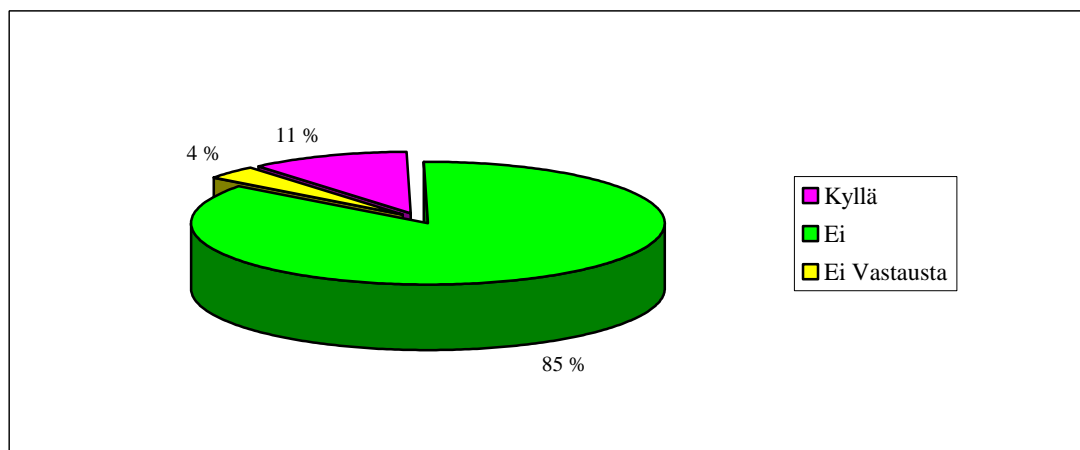
Kyselyyn vastanneista viisi (18 %) perhettä oli hakenut apua ammattilaisilta. Kysymyksessä 16 selvitettiin asiaa vielä kysymällä, keneltä ammattilaisilta apua oli haettu. Valmiiksi vastausvaihtoehdoiksi annettiin: terveydenhoitaja, lääkäri, lastenhoitaja, sosiaalihoitaja, perhetyöntekijä ja psykologi. Lisäksi vastaajalla oli mahdollisuus lisätä ”muulta”- kohtaan sellainen taho, jota ei valmiissa vastausvaihtoehdoissa ollut. Näistä perheistä kaksi oli hakenut apua perhe-elämäänsä terveydenhoitajalta. Samoin perhetyöntekijältä oli kaksi perhettä hakenut apua. Apua oli haettu myös lääkäriltä, lastenhoitajalta ja sosiaalihoitajalta, jokaiselta ammattilaiselta yksi perhe apua hakeneista. Yksikään vastanneista ei ollut hakenut apua psykologilta. ”Muulta” kohtaan yksi vastaajista kertoi saaneensa apua henkilöltä, joka työskenteli seurakuntien perheasiain neuvottelukeskuksessa.

Vastaajilta tiedusteltiin kysymyksessä 17 tiesivätkö he millaisia toimintamuotoja Mannerheimin Lastensuojeluliitto tarjoaa lapsiperheille. Suurin osa vastaajista, 19 (67 %), tiesi millaisia toimintamuotoja MLL:lla on lapsiperheille. Vastaajista kahdeksalla (29 %) ei ollut tietoa MLL:n toiminnoista. Vastaajista yksi (4 %) jätti vastaamatta tähän kohtaan (Kuvio 13).

Kuvio 13. Perheiden tieto MLL:n toimintamuodoista

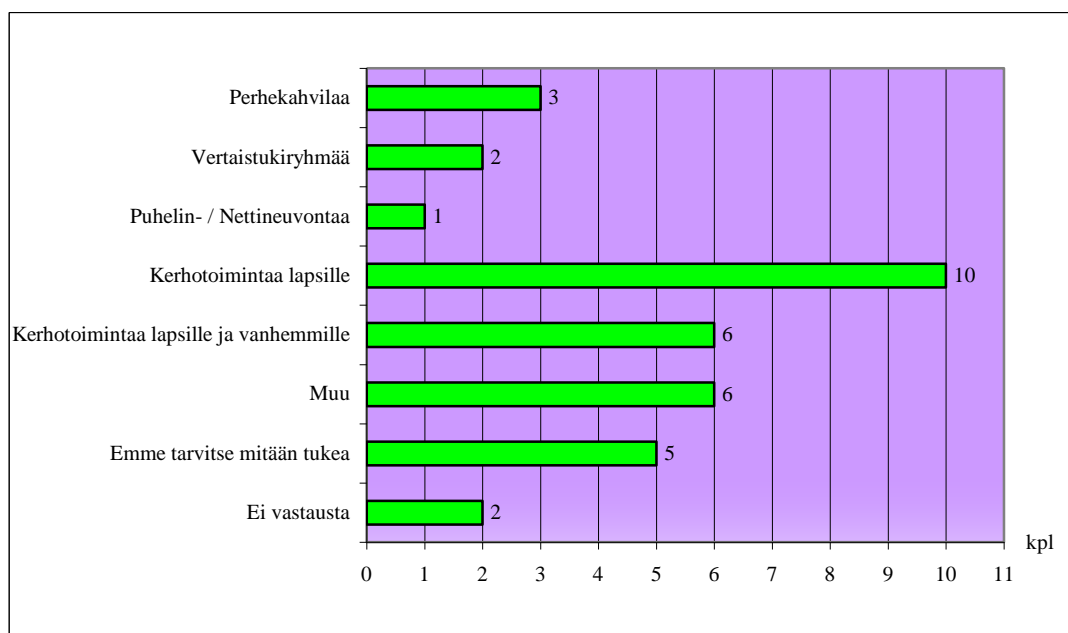
Kolme (11 %) perhettä (kysymyksessä 18) kaikista vastanneista oli käyttänyt viimeisen kuuden kuukauden aikana MLL:n tarjoamia eri toiminta muotoja. Suurin osa, eli 24 (85 %) vastaajaa eivät olleet käyttäneet MLL:n toimintaa. Vastaajista yksi (4 %) jätti kokonaan vastaamatta tähän kohtaan (Kuvio 14).

Kuvio 14. Perheet, jotka ovat käyttäneet MLL:n toimintoja

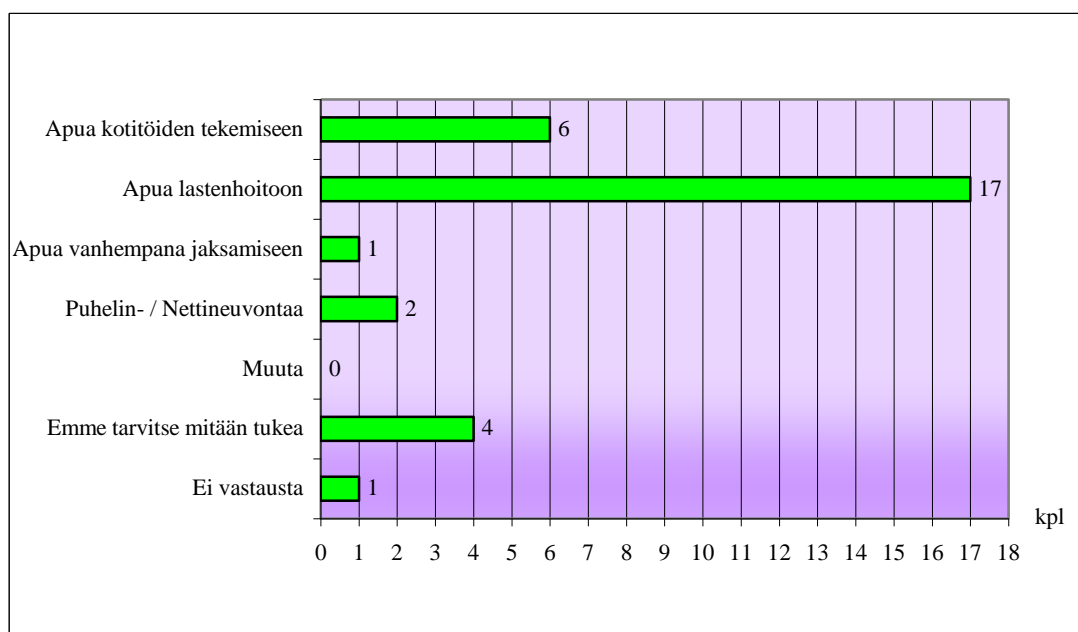
Niiltä vastaajilta, jotka olivat MLL:n toimintaan osallistuneet, tiedusteltiin kysymyksessä 19, mitä toimintamuotoja he olivat käyttäneet. Lastenhoitotoimintaa oli käyttänyt kaksi perhettä. Iltapäivätoimintaa oli käyttänyt yksi perhe. Myös kerhotoiminnasta oli yhdellä perheellä kokemusta. Vastanneista kukaan ei ollut tarvinnut lasten ryhmähoitotoimintaa tai puhelin- / nettineuvontaa.

Vastaajilta selvitettiin kysymyksessä 20, millaista MLL:n tarjoamaa toimintaa he olisivat perheineen halukkaita käyttämään. Vastausvaihtoehdoiksi annettiin: perhekahvilaa, vertaistukiryhmää, puhelin/nettineuvontaa, kerhotoimintaa lapsille ja kerhotoimintaa sekä lapsille että vanhemmille. Lisäksi vastaajalla oli mahdollisuus, joko laittaa oma ajatus ”muuta” kohtaan tai valita vastausvaihtoehto, jossa sanotaan, ettei perhe tarvitse mitään. Suurin osa vastaajista (10) olisivat halukkaita kokeilemaan kerhotoimintaa lapsille. Kerhotoimintaa lapsille sekä vanhemmille nousi toiseksi eniten kannatusta saaneeksi (kuusi vastaajaa). Myös ”muu” kohta oli saanut kuusi vastaajaa lisäämään oman ajatuksensa, millaisesta toiminta he olisivat kiinnostuneita. ”Muu” vastausvaihtoehto kohtaan oli lisätty seuraavia asioita: lastenhoitotoimintaa, yhteismatkojen järjestämistä esimerkiksi Puuhamaahan ja esimerkiksi laskettelutapahtuman järjestämistä Yyteriin. Vastaajista viisi oli laittanut, etteivät tarvitse mitään. Perhekahvilasta olisivat kolme vastaajaa kiinnostunut, vertaistukiryhmistä kaksi vastaajaa ja puhelin- / nettineuvonnasta oli yksi vastaaja kiinnostunut. Vastausta vaille jäi kaksi kyselylomaketta (Kuvio 15).

Kuvio 15. MLL:n toimintamuodot, joita perheet olisivat halukkaita käyttämään (n=35)

Lopuksi kysymyksessä 21 vastaajilta tiedusteltiin, millaista tukea he toivoisivat MLL:ta. Suurin osa vastaajista (17) toivoi apua lastenhoitoon. Seuraavaksi eniten (kuusi vastaajaa) toivottiin apua kotitöiden tekemiseen. Neljä perhettä vastanneista kertoivat, etteivät tarvitse mitään tukea. Puhelin- / ja nettineuvontaa toivoi kaksi vastaajaa ja yksi vastaaja toivoi apua vanhempana jaksamiseen. Yksi vastaajista jätti vastaamatta tähän kohtaan (Kuvio 16).

Kuvio 16. Vastaajien toivomukset tuesta MLL:ta (n=31)

11 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Ensimmäinen opinnäytetyön tutkittava kysymys pyrki selvittämään millaiseksi porilaiset lapsiperheet kokevat tänä päivänä sosiaalisen hyvinvointinsa. Perheen sosiaalista hyvinvointia selviteltiin käsittelemällä perheen voimavaroja vahvistavia sekä heikentäviä tekijöitä sekä selvitettiin, keneltä perhe saa tarvittaessa sosiaalista tukea.

Suurin osa vastaajista (57 %) koki perheensä sosiaalisen hyvinvoinnin hyvänä. Melko hyvänä sen koki 39 % vastaajista. Yksikään vastaajista ei kokenut perheensä sosiaalista hyvinvoinnin tasoa melko huonoksi tai huonoksi. Vastaajat perustelivat hyvinvointiaan kertomalla, että heidän arkensa sujuu hyvin, parisuhde on toimiva ja perheen ympäriltä löytyy hyvä tukiverkosto. Lisäksi perusteluista tärkeiksi asioiksi hyvinvoinnin kannalta nousivat esille omat harrastukset, terveys ja työtilanne. Opinnäytetyön tulos vastasi hyvin Sosiaali- ja terveysministeriön (2004) arviota, jonka mukaan 70 % lapsiperheistä voi hyvin, eikä heillä ole erityistä tuen tarvetta. Tämä voi tietenkin johtua myös siitä, että suurimmalla osalla vanhemmista ei taustatietojen perusteella ollut merkittäviä perheen hyvinvointiin liittyviä ongelmia, kuten taloudellisia huolia tai työttömyyttä. Lisäksi kyselyyn vastanneista äideistä kaikki olivat kouluttautuneet peruskoulun jälkeen. Isistäkin 89 % oli kouluttautunut peruskoulun jälkeen. Hakulinen-Viitasen ja Pelkosen (2005, 16) mukaan alhaisella koulutustasolla on merkitystä perheen hyvinvointiin. Myös yksinhuoltajat katsotaan haavoittuviksi hyvinvoinnin osalta, koska he joutuvat yksin pyörittämään perheensä arkea. Kyselyyn vastanneista 14 % oli yksinhuoltajia.

Perheen vahvistaviksi voimavaroiksi tämän opinnäytetyön tuloksissa nousivat toimiva parisuhde, perheen yhteenkuuluvuuden tunne ja luottamus perheen jäseniin. Lisäksi terveys ja työtilanne korostuivat vastauksissa. Myös Löthman-Kilpeläisen (2001) tekemässä tutkimuksessa esiin tulleita voimavaroja olivat perheen yhteenkuuluvuus, parisuhde, terveydentila ja taloudellinen tilanne. Vanhemmuus, ajankäyttö ja sosiaaliset suhteet nousivat lisäksi Löthman-Kilpeläisen tutkimuksessa merkittäviksi voimavaroiksi. Väestöliiton (Paajanen 2007) tekemän tutkimuksen

mukaan perhe merkitsee nykyään yhä useammalle suojaa, kuulumista johonkin, järjestystä elämässä ja perinteitä. Perheestä haetaan turvaa ja suojaa, jotain pysyvää, johon kuulua jatkuvien muutosten maailmassa. Myös Aaltonen ym. (2002) toteaa teoksessaan, että perheen yhteenkuuluvuuden tunne ja luottamus perheenjäseniltä saatavaan tukeen ovat perheen voimavarojen perusta. Kyselylomakkeen avoimessa kysymyksessä vanhemmat toivat hyvin esille sen, että toimivassa parisuhteessa vastuu perheestä ja kotitöistä jaetaan, jolloin kuormitusta vain toiselle ei pääse syntymään. Hyvä ja toimiva parisuhde toimii usein pohjana, jolle perhe rakentuu. Arjen sujussa yhteenkuuluvuus ja luottamus perheenjäseniin kasvaa. Perhe tulee pärjäämään vaikeissakin tilanteissa, kun perheenjäsenet tiedostavat kuuluvansa johonkin ryhmään, jossa jokainen sitoutuu huolehtimaan toinen toisistaan.

Voimavaroja heikentäviksi / kuluttaviksi tekijöiksi nousivat vanhempien yhteisen ajan puute, henkilökohtaisen ajan puute, arkipäivän askareet sekä uupumus. Myös Friisin (2000) tekemässä tutkimuksessa vanhemman oman ajan tai puolisoitten yhteisen ajan vähyys vaikuttivat arjessa jaksamiseen. Lisäksi vanhemman jaksamiseen liittyvät tekijät, kuten psyykinen tai fyysinen väsyminen vaikuttivat arjessa jaksamiseen. Vanhempien voimia verottivat myös vaativat hetket perheen arjessa sekä yksin oleminen pitkiä aikoja lasten kanssa. Tällä hetkellä lisäksi lama koettelee perheen voimavaroja aiheuttamalla työtilanteen epävarmuutta. Tämä puolestaan luo lapsiperheille taloudellisia paineita. Lisäksi se saattaa aiheuttaa turvattomuuden ja epävarmuuden tunteita perheissä. Näistä johtuen parisuhteissa saattaa myös esiintyä riitelyä ja uupumusta. Jos lama pahenee, kunnat saattavat joutua säästämään menoissa, kuten sosiaali- ja terveysalan palveluissa. Näiden palvelujen ja tukimuotojen vähentäminen tulisivat suoraan vaikuttamaan merkittävästi lapsiperheiden arkeen.

Rantalan (2002) tutkimuksen vastauksissa korostui perheiden kiireinen elämänmeno. Perheenjäsenten omat harrastukset ja muut menot sekä työelämän vaatimukset loivat tutkimukseen vastanneiden perheiden kanssa työskentelevien ammattilaisten mielestä kiirettä perheiden elämään. Tämän nähtiin vähentävän lasten ja vanhempien yhteistä aikaa ja lisäävän perheiden pahoinvointia. Myös tässä opinnäytetyössä vanhemmat toivat esille, että arki on rutiininomaista ja kiireistä. Vanhemmat toivoivatkin enemmän yhteistä aikaa perheen, puolison sekä ulkopuolisten ihmisten kanssa.

Monet vanhemmat vastasivat myös, että sukulaiset ja ystävät muodostavat hyvän tukiverkoston. Silti aikaa ei tahdo jäädä perheen lisäksi muille ihmissuhteille. Voisiko siis olla niin, että yhteyttä sukulaisiin ja ystäviin kyllä pidetään, mutta apua lastenhoitoon ei pyydetä, koska ei haluta vaivata muiden elämää.

Vanhemmat kertoivat saavansa sosiaalista tukea lähinnä omalta puolisoiltaan, sukulaisilta ja ystäviltä. Viljamaa (2003) tuo omassa tutkimuksessaan esille, että vanhemmuuden laatuun, sekä äitinä ja isänä jaksamiseen vaikuttavat merkittävästi sosiaalinen tuki ja verkosto. Tuen saaminen vähentää stressitilanteiden määrää perheessä, toimii puskurina vaikeissa tilanteissa ja auttaa vanhempia kehittämään parempia selviytymiskeinoja. Isovanhemmat, kummit sekä muu lähisuku olisivat hyviä avunantajia lastenhoidossa. Heidän apunsa mahdollistaisi vanhemmille omaa ja yhteistä aikaa, joka nyt on vähissä. Levännyt ja rentoutunut vanhempi jaksaisi paremmin arjen haasteita. Tuntuu, että tänä päivänä perheet ovat erkaantuneet omiksi yksiköikseen, joiden tulee pärjätä itsekseen. Esimerkiksi kummin rooli on muuttunut lähes mitättömäksi. Kummi on yhteydessä kummilapseensa enää ehkä syntymäpäivinä ja jouluna. Monikaan ei enää muista, että kummin perustehtävänä on auttaa vanhempia lapsen kristillisessä kasvatuksessa. Kummi voisi olla mukana lapsen ja perheen arjessa muullakin tavoin. Kummi voisi esimerkiksi viedä lapsen pulkkamäkeen, puistoon tai ottaa luokseen yökylään. Isovanhempienkin aktiivisuus lapsiperheiden tukijoina on vaihtelevaa, toiset ovat jatkuvasti tekemisissä perheen kanssa ja toiset eivät voi olla esimerkiksi työn tai pitkien välimatkojen vuoksi niin paljon yhteydessä lapsiperheeseen kuin haluaisivat. Lisäksi on perheitä, joilla omia isovanhempia ei ole lainkaan. Varamummo – ja varapappatoiminta voisi olla yksi keino tukea lapsiperheiden arkea. Tämä varamummo mahdollistaisi perheelle vuorovaikutuksen iäkkään ihmisen kanssa, jos esimerkiksi omia isovanhempia ei olisi. Lisäksi tämä varamummo siirtäisi omaa tietämystään ja osaamistaan seuraavalle sukupolvelle. Tänä päivänä löytyy myös niitä yksinäisiä ikäihmisiä, joilla ei ole omia lapsia tai lapsenlapsia, joiden kanssa voisivat viettää aikaansa. Nämä ihmiset olisivat varmasti halukkaita vapaaehtoiseen varamummo- tai varapappatoimintaan. Toki löytyisi varmasti niitäkin isovanhempia, joilta riittäisi antaa läheisyyttä ja tukea myös muille kuin omille lapsenlapsilleen.

Toisessa opinnäytetyön tutkittavassa kysymyksessä pyrittiin selvittämään millaisia tuki- ja palvelutarpeita lapsiperheillä on. Tuen tarpeen laatua selvitettiin tiedustelemalla, millaisesta tuesta olisi perheelle hyötyä, ovatko perheet aiemmin hakeneet apua ja onko perheillä tietämystä / kokemusta Mannerheimin Lastensuojeluliiton toimintamuodoista.

Vastaajista 60 % koki saavansa riittävästi tukea perhe-elämänsä sujumiseen. 32 % vastanneista totesi, etteivät koe tarvitsevansa sosiaalista tukea perhe-elämäänsä. Sen sijaan 4 % vastaajista kertoi, ettei saa riittävästi tukea vaikka tarvitsisi. Sosiaali- ja terveysministeriön (2004) arvion mukaan erityisen tuen tarpeessa olevia perheitä on 10–30 %. Näissä perheissä ongelmat liittyvät lähinnä vanhemmuuteen, lastenkasvatukseen ja hoitoon, parisuhteeseen ja elämäntilan muutoksiin. Opinnäytetyön tulosta ei voida kuitenkaan suoraan verrata Sosiaali- ja terveysministeriön arvioon pienen otoskoon vuoksi, vaan se on lähinnä suuntaa antava. Kuten Moisio ym. (2008) toteavat Stakesin tekemässä tutkimuksessa, vanhemmat eivät koe vanhemmuuden haasteita sen tyypisinä, että niiden vuoksi käännyttäisiin ammattilaisten puoleen. Tuntuu, että yhteiskunnassamme vallitsee vielä perisuomalainen ajattelutapa, joka karkeasti sanottuna tarkoittaa, että kaikesta on selvittävä yksin ja apua tulee pyytää vasta kun omat voimavarat ovat täysin loppuun kuluneet. Vai kokevatko vanhemmat olevansa huonoja ja epäonnistuneita kasvatustehtävässään, jos joutuvat hakemaan apua. Lapsiperheiden kanssa työskentelevien tulisi tämän vuoksi korostaa entistä enemmän sitä asiaa, että avun hakeminen ja pyytäminen eivät kerro huonosta vanhemmuudesta. Päinvastoin se kertoo siitä, että vanhempi on vastuullinen ja kyvykäs havaitsemaan omat heikkoutensa ja rajallisuutensa, jolloin perheen hyvinvointi on turvallisen vanhemman käsissä.

Kyselyyn vastanneista 18 % oli hakenut apua perhe-elämäänsä ammattilaisilta. Apua oli haettu terveydenhoitajalta, perhetyöntekijältä, lääkäriltä, lastenhoitajalta ja sosiaalihoitajalta. Lisäksi apua oli saatu myös seurakuntien perheasiain neuvottelukeskuksesta. Kaikilla lapsiperheiden kanssa työskentelevillä ei välttämättä ole valmiuksia käsitellä asiakkaan kanssa sosiaaliseen hyvinvointiin liittyvistä asioista. Tällä hetkellä esimerkiksi terveydenhoitajien koulutukseen ei sisälly juurikaan sellaista opetusta, jossa käsiteltäisiin pelkästään, millaisia

toimintamenetelmiä voisi käyttää sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseksi. Siksi olisikin hyvä, jos sosiaaliseen hyvinvointiin liittyviä asioita tuotaisiin opetuksessa aikaisempaa selkeämmin esille.

Vastaajista 82 % tiesi, mistä hakisi tarvittaessa apua perheen sosiaaliseen tukemiseen. Kuitenkin 14 %:lla ei ollut tietoa mistä voisivat tarvittaessa hakea apua perhe-elämäänsä. Tulos vastasi Rantalan (2002) tutkimuksessa esiin tullutta näkemystä, jonka mukaan perheet ovat nykyisin hyvin tietoisia erilaisista palveluista ja osaavat vaatia niitä. Rantalan saamien vastausten mukaan varsinkin päivähoidon ja terveydenhuollon palveluista tiedetään ja niiltä osataan vaatia paljon. Vastaajat, jotka kertoivat, etteivät tiedä mistä apua hakisivat, eivät välttämättä ole kokeneet perhe-elämässään sellaisia huolia tai ongelmia, jotka olisivat laittaneet vanhemmat miettimään, mistä lähtisivät hakemaan apua. Toisaalta arki voi joskus uuvuttaa vanhempia niin, ettei heillä yksinkertaisesti ole voimia lähteä selvittelemään tarvittavia avun lähteitä.

Lastenhoitoapu ja keskustelu nousivat tärkeimmiksi sosiaalisen tuen muodoiksi, joista vanhempien mukaan olisi eniten hyötyä perheelle. Myös vertaistuki, kotiapu ja tietojen, ohjeiden ja neuvojen antaminen saivat kannatusta. Kekkonen (2004) toteaa tutkimuksessaan, että vanhemmuuden tukemiseen tarvittaisiin neuvonta- ja tiedonannon rinnalle myös keskustelu- ja vertaistukitoimintaa eli sellaisia palveluita, joissa tuetaan ja jaetaan perheiden ja vanhempien kysymyksiä ja ongelmia. Vanhemmat todennäköisesti toivovat lastenhoitoapua, jotta saisivat aikaa itselleen ja puolisolleen. Vanhemmat saisivat kallisarvoista aikaa rentoutua ja keskittyä oman hyvinvointinsa lisäämiseen, voidessaan jättää lapsensa luotettavan tahon hoidettavaksi vähäksi aikaa. Keskustelumahdollisuus ammattilaisen kanssa puolestaan saattaisi auttaa vanhempaa vahvistamaan omaa vanhemmuuttaan ja näin ollen lisäämään itsetuntoa. Vanhemmalla olisi myös mahdollisuus purkaa väsymystään ja käsitellä niin sanottuja kielteisiä tuntemuksiaan perhettään kohtaan. Viime aikoina on alettu puhumaan enemmän vanhempien, erityisesti äitien kielletyistä tunteista, joita ei tulisi paheksua vaan puhua niistä avoimesti. Nämä tunteet liittyvät usein väsymykseen, jolloin kaikki ympärillä oleva alkaa ärsyttää. Keskustelun avulla näitäkin asioita voitaisiin läpikäydä ja purkaa pois.

Suurin osa vanhemmista (67 %) tiesi millaisia toimintamuotoja Mannerheimin Lastensuojeluliitolla on tarjolla lapsiperheille. 29 % vastanneista vanhemmista ei ollut kuitenkaan tietoinen MLL:n toiminnoista. Viimeisen puolen vuoden aikana vain 11 % oli käyttänyt MLL:n tarjoamia eri toimintamuotoja. Käytettyjä toimintamuotoja olivat lastenhoitotoiminta, iltapäivätoiminta ja kerhotoiminta. Toimintamuodoista tietämättömien määrä näinkin pienessä otoskoossa on kuitenkin niin suuri, että olisi aihetta miettiä, tulisiko MLL:n panostaa toimintamuotojensa mainostamiseen enemmän. MLL:lla on hyvät kotisivut, joissa on selkeästi kerrottu toiminnasta. Sivuille meneminen saattaa kuitenkin vaatia, että vanhempi / vanhemmat ovat jo ennestään kiinnostuneita MLL:ta ja haluavat tarkemmin selvittää, millaista toimintaa MLL:lla on. Julisteet ja ilmoitukset neuvoloiden ja päiväkotien seinillä saattavat myös jäädä vanhemmilta herkästi huomaamatta, jos seinillä on paljon muitakin ilmoituksia. Yksi keino mainostaa MLL:n toimintaa olisi osallistua päiväkodeissa / kouluissa järjestettyihin vanhempainiltoihin. MLL:n edustaja voisi olla paikalla kertomassa tarjolla olevista toimintamuodoista. Tämä saattaisi motivoida vanhempia osallistumaan MLL: toimintaan aikaisempaa enemmän. Toinen keino olisi, että MLL tekisi tiiviimpää yhteistyötä päiväkotien ja koulujen kanssa esimerkiksi erilaisten tapahtumien järjestämisessä. Tapahtumia voitaisiin suunnitella yhdessä. Päiväkodin, neuvolan ja koulujen henkilökunta voisivat mainostaa tai muistutella vanhempia erilaisista tapahtumista ja retkistä. Lisäksi MLL voisi ottaa yhteyttä yrityksiin ja selvittää kuinka hyvin yrityksissä tiedetään lastenhoitotoiminnasta, joka on suunnattu juuri työnantajille, jotka haluavat tarjota henkilöstölleen uusia tapoja työ- ja perhe-elämän yhteensovittamiseen.

Vanhemmilta tiedusteltiin myös, olisivatko he halukkaita käyttämään MLL:n toimintoja. Suurin osa vanhemmista kertoi olevansa halukas käyttämään kerhotoimintaa, joka olisi suunnattu lapsille. Yllättävän moni oli myös kiinnostunut kokeilemaan kerhotoimintaa, johon lapsien lisäksi myös vanhemmat saisivat osallistua. Tästä voisi päätellä, että vanhemmat todellakin haluaisivat panostaa perheen yhteiseen aikaan enemmän. Vastaajat olisivat lisäksi halukkaita käyttämään lastenhoitotoimintaa. Myös erilaisiin järjestettyihin retkiin ja tapahtumiin oltiin kiinnostuneita osallistumaan. Perhekahvilasta ja vertaistukiryhmistäkin oltiin kiinnostuneita. Vastausten perusteella vanhemmilla oli selvästi kiinnostusta MLL:n toimintaa kohtaa, koska lähes kaikki vastasivat tätä asiaa tiedustelevaan

kysymykseen. Vastausten perusteella voidaan myös ajatella, että vanhemmat haluaisivat kohdata muita samassa elämäntilanteessa olevia perheitä. Tämä olisi mahdollista juuri vertaistukiryhmissä, perhekahviloissa sekä kerhotoiminnassa, johon vanhemmatkin voisivat osallistua. Perheet saisivat tätä kautta laajennettua omaa sosiaalista tukiverkostoaan. Lisäksi perheet pääsisivät vaihtamaan kokemuksiaan ja saisivat helpotusta huomattessaan, etteivät ole ainoa perhe, jossa koetaan tietynlaisia ongelmia.

Vanhemmat saivat myös toivoa MLL:ta erilaisia tukimuotoja. Erityisesti apua toivottiin lastenhoitoon. Toiveita tuli myös kotitöiden tekemiseen ja vanhempana jaksamiseen. Puhelin- / nettineuvontaa toivottiin myös hieman. Vanhemmat toivovat apua lastenhoitoon, kuten edellä jo aikaisemmin todettiin, jotta saisivat omaa aikaa sekä yhteistä aikaa puolisonsa kanssa. Tällä hetkellä monissa perheissä arki täyttyy työstä ja kotiaskareiden tekemisestä, jolloin vapaa-aikaa ei juuri ole. Lisäksi on perheitä, joilla ei ole omaisia lähellä ja näin ollen MLL on ainoa mahdollisuus saada esimerkiksi lastenhoitoapua.

Opinnäytetyön tulosten perusteella päiväkodin asiakkaina olevat lapsiperheet voivat sosiaalisella tasolla hyvin. Enemmän omaa aikaa sekä aikaa puolison ja perheen kanssa toivotaan enemmän. Lisäksi opinnäytetyöstä ilmeni, että MLL:n eri toimintamuodoista tulisi tiedottaa monipuolisemmin. Se tietenkin vaatisi tiivistä yhteistyötä päiväkotien, neuvoloiden ja koulujen kanssa. Olisi hienoa, jos esimerkiksi päiväkotien henkilökunta muistuttelisi tai kertoisi heidän tietoonsa tulleista MLL:n tapahtumista ja retkistä perheille. Lisäksi he voisivat kannustaa vanhempia osallistumaan vaikkapa kerhotoimintaan tai käymään perhekahvilassa. He kuitenkin tietävät ja tuntevat perheiden tilanteet hyvin ja voisivat hyödyntää sitä ohjatessaan vanhempia sosiaalisen toiminnan pariin. Lisäksi yhteistyötä yritysten kanssa kannattaisi lisätä. Vanhemmat voisivat innostua sitäkin kautta käyttämään MLL:n toimintaa myös omalla ajallaan.

Yksi jatkotutkimusaihe voisi olla, että selvitetäisiin kuinka kiinnostuneita yritykset olisivat lastenhoitotoiminnasta, joka mahdollistaisi työntekijöitä sovittamaan yhteen työ- ja perhe-elämänsä. Toinen jatkotutkimusaihe voisi olla murrosiässä olevien lapsiperheiden sosiaalisen hyvinvoinnin selvittäminen. Murrosikäisen lapsen

vanhemmilta vaaditaan erilaista vanhemmuutta ja erilaisia valmiuksia selvittää arjesta ja murrosikäisen rajojen koettelusta, kuin pikkulasten vanhemmilta.

Tämän opinnäytetyön tekeminen oli antoisa oppimiskokemus, koska opinnäytetyön tekijällä ei ollut juurikaan kokemusta lapsista ja lapsiperheistä. Tämä opinnäytetyö mahdollisti syventämään tietopohjaa erityisesti lapsiperheiden hyvinvoinnin osalta ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Opinnäytetyön tekeminen vahvisti lisäksi tutkivaa työtettä ja osaamista vaativien kirjallisten töiden tekemiseen. Tulevaa terveydenhoitajan ammattia ajatellen aihe oli hyvin ajankohtainen, sillä tänä päivänä on käyty paljon keskustelua lasten ja nuorten hyvinvoinnista. Terveydenhoitajan olisikin tärkeää, osata tiedustella perheiden hyvinvointia ja kyetä keskustelemaan siitä, samalla tukien perheen selviytymistä arjessa. Joustavuus asiakastilanteissa, esimerkiksi äidin tuodessa esille, kaksi vuotiaan terveystarkastuksessa, parisuhdeongelmiaan tai väsymystään, keskityttäisiin sillä hetkellä keskustelemaan ja kuuntelemaan näitä asioita ja tehtäisiin itse tarkastus myöhemmin.

LÄHTEET

Aaltonen, M., Ojanen, T., Siven, T., Vihunen, R. & Vilen, M. 2002. Lapsen aika. Porvoo. WSOY.

Etzell, S., Korpivaara, L., Lukkarinen, T., Nikula, A., Pekkarinen, I., Peni, R. & Värmälä, H-M. 1998. Perheen ja yhteisön terveyttä edistävä hoitotyö. Helsinki. Kirjayhtymä oy.

Friis, L. 2000. Lapsiperheen arjenhallinta. Videoavusteinen perheohjaus varhaisen tuen työmenetelmänä. Pro Gradu-tutkielma. Hoitotieteen laitos. Kuopion yliopisto.

Hakulinen-Viitanen, T. & Pelkonen, M. 2005. Lapsiperheiden voimavarojen tunnistaminen voimavaralomakkeiden avulla. Sairaanhoidtaja 2005, Nro 3, 16–17.

Helminen, M-L. & Iso-Heiniemi, M. 1999. Vanhemmuuden roolikartta. Käyttäjän opas. Helsinki. Suomen Kuntaliitto.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2004. Tutki ja kirjoita. Jyväskylä. Tammi.

Ivanoff, P., Risku, A., Kitinoja, H., Vuori, A. & Palo, R. 2001. Hoidatko minua? Lapsen, nuoren ja perheen hoitotyö. Porvoo. WSOY.

Jarasto, P. & Sinervo, N. 1997. Elämää varten. Alle kouluikäisen lapsen maailma. Jyväskylä. Gummerus.

Kahri, M. 2003. Lapsen arki on leikkiä II. Kauhava. Pienperheyhdistys ry.

Kekkonen, M. 2004. Vanhemmuutta etsimässä ja tukemassa. Lapsiperheiden peruspalveluiden kehittäminen. Saarijärvi. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus STAKES.

Koistinen, P., Ruuskanen, S. & Surakka, T. (toim.) 2004. Lasten ja nuorten hoitotyön käsikirja. Helsinki. Tammi.

Laakso, S. 2001. Perhe jonka sain. Hämeenlinna. Karisto Oy.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto. 2008. Satakunnan piiri. Palvelut. [Viitattu 22.9.2008]. Saatavissa: <http://www.mll-satakunta.fi/index.php?pageID=607737555/488333669>.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto. 2008. Satakunnan piiri. Toiminta [Viitattu 22.9.2008]. Saatavissa: <http://www.mll-satakunta.fi/index.php?pageID=1158356799>.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto. 2007. Toimintakertomus 2007. [Verkkodokumentti]. [Viitattu 23.6.2008]. Saatavissa: [http://www.mll-satakunta.fi/userFiles/File/Toimintakertomus % 202007.pdf](http://www.mll-satakunta.fi/userFiles/File/Toimintakertomus%202007.pdf).

Mannerheimin Lastensuojeluliitto. 2007. Vanhempainpuhelimien- ja netin vuosiraportti 2007. [Verkkajulkaisu]. [Viitattu 23.6.2008]. Saatavissa: [http://mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/2e975de187e05e1495333fa081415022/1214214279/application/pdf/3617368/VPN % 20raportti % 202007.pdf](http://mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/2e975de187e05e1495333fa081415022/1214214279/application/pdf/3617368/VPN%20raportti%202007.pdf).

Moisio, P., Karvonen, S., Simpura, J. & Heikkilä, M. (toim.) 2008. Suomalaisten hyvinvointi 2008. Vammala. Stakes.

Paajanen, P. 2007. Mikä on minun perheeni? Suomalaisten käsityksiä perheistä vuosilta 2007 ja 1997. Perhebarometri 2007. Väestötutkimuslaitos. Katsauksia E 30/2007.

Paunonen, M. & Vehviläinen-Julkunen, K. 1999. Perhe hoitotyössä: teoria, tutkimus ja käytäntö. Porvoo. WSOY.

Perheet. 2007. Väestötilastot. Tilastokeskus. [Viitattu 4.3.2009]. Saatavissa: http://www.stat.fi/til/perh/2007/perh_2007_2008-05-30_tie_001.html.

Rantala, A. 2002. Perhekeskeisyys- puhetta vai todellisuutta? Työntekijöiden käsitykset yhteistyöstä erityistä tukea lapsen perheen kanssa. Jyväskylä. Jyväskylän yliopisto.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2004. Lastenneuvola lapsiperheiden tukena. Opas työntekijöille. Helsinki. Edita Prima Oy.

Thompson, J. 2004. Leikki-ikäisen hoito-opas aloittelijoille. Helsinki. Perhemediat Oy.

Vauvasta leikki-ikäiseksi. 2006. Kysymyksiä ja vastauksia lastenhoidosta. Gummerus.

Viljamaa, M-L. 2003. Neuvola tänään ja huomenna. Vanhemmuuden tukeminen, perhekeskeisyys ja vertaistuki. Jyväskylä. Jyväskylän yliopisto.

HYVÄT VANHEMMAT

Olen terveydenhoitajaopiskelija Satakunnan ammattikorkeakoulusta. Koulutukseeni kuuluu opinnäytetyön tekeminen. Opinnäytetyöni aiheena on porilaisten lapsiperheiden sosiaalinen hyvinvointi. Tarkoitukseni on selvittää millaisia tuki- ja palvelutarpeita lapsiperheillä on.

Opinnäytetyöni tavoitteena on, että kyselystä saatujen tulosten avulla voidaan auttaa / tukea Mannerheimin Lastensuojeluliittoa kehittämään toimintaansa lapsiperheiden sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseksi. Mannerheimin Lastensuojeluliiton kanssa on tehty sopimus tämän opinnäytetyön tekemisestä. Opinnäytetyötäni ohjaa lehtori Tiina Mikkonen-Ojala. Kaikki vastaukset käsitellään luottamuksellisesti ja nimettöminä.

Kiitos yhteistyöstä!

Teija Tammilehto

KYSELYLOMAKE LAPSIPERHEILLE

Vastausohjeet:

Kysymyksiin vastataan ympyröimällä tilannettanne parhaiten kuvaava vaihtoehto.

Joihinkin kysymyksiin vastataan sille varatulle tyhjälle riville.

I TAUSTATIEDOT

1. Vastaaja

- a) Äiti
- b) Isä
- c) Molemmat

2. Perhesuhteet

- a) Avioliitossa
- b) Avoliitossa
- c) Yksinhuoltaja

3. Millainen koulutus molemmilla vanhemmilla on? Ympyröikää äidin koulutusta vastaava vaihtoehto ja alleviivatkaa isän koulutusta vastaava vaihtoehto. Valitkaa viimeisin suoritettu koulutustaso.

- a) Peruskoulu
- b) Ammattikoulu
- c) Opistotaso/ Ammattikorkeakoulu
- d) Yliopisto
- e) Muu, mikä? _____

4. Mikä on äidin työtilanne?

- a) Työssä
- b) Työtön
- c) Opiskelija
- d) Hoitovapaa
- e) Muu, mikä? _____

5. Mikä on isän työtilanne?

- a) Työssä
- b) Työtön
- c) Opiskelija
- d) Hoitovapaa
- e) Muu, mikä? _____

6. Millaisena koette perheenne taloudellisen tilanteen?

- a) Täysin turvattuna
- b) Kohtalaisen turvattuna
- d) Jonkin verran taloudellisia vaikeuksia
- e) Erittäin paljon taloudellisia vaikeuksia

II LAPSIPERHEEN SOSIAALINEN HYVINVOINTI

7. Millaisena koette perheenne sosiaalisen hyvinvoinnin? Sosiaalisella hyvinvoinnilla tarkoitetaan esim., miten koette perheenne arkielämän sujuvan, onko teillä muita ihmissuhteita perheenne lisäksi ja millaisena koette koko perheenne hyvinvoinnin.

- a) Hyvänä
- b) Melko hyvänä
- c) Melko huonona
- d) Huonona

8. Perustelkaa vastauksenne edelliseen kysymykseen. Miksi koette näin?

9. Mitkä asiat vahvistavat perheenne voimavaroja? Rengastakaa enintään 3 mielestänne tärkeintä asiaa.

- a) Hyvä itsetunto
- b) Työtilanne
- c) Toimiva parisuhde
- d) Perheen yhteenkuuluvuuden tunne
- e) Luottamus perheenjäseniin
- f) Terveys
- g) Perheen ulkopuolinen sosiaalinen tuki
- h) Oma vapaa-aika / harrastukset
- i) Muu, mikä? _____

10. Mitkä asiat kuluttavat/uhkaavat eniten perheenne voimavaroja? Rengastakaa enintään 3 mielestänne tärkeintä asiaa.

- a) Vanhempien yhteisen ajan puute
- b) Henkilökohtaisen ajan puute
- c) Ylityöt
- d) Arkipäivän askareet
- e) Uupumus
- f) Riitely
- g) Lastenkasvatusasiat
- h) Vanhemmuuden raskaus
- i) Perheenjäsenten rikkoutuneet välit
- j) Vaikea sairaus tai vamma
- k) Muu, mikä? _____

11. Keneltä saatte sosiaalista tukea eli kenen puoleen voitte kääntyä vaikeassakin tilanteessa?

- a) Omalta puolisolta
- b) Sukulaisilta
- c) Ystäviltä
- d) Naapureilta
- e) Ammatti-ihmisiltä
- f) Muilta, keneltä? _____
- g) En koe tarvitsevani sosiaalista tukea

III LAPSIPERHEEN SOSIAALISEN TUEN TARVE

12. Saatteko riittävästi tukea / apua perhe-elämänne sujumiseen?

- a) Kyllä
- b) Ei, emmekä tarvitse
- c) Ei, vaikka tarvitsisimme

13. Tiedättekö mistä hakea apua jos perheenne tarvitsisi sosiaalista tukea?

- a) Kyllä
- b) Ei

14. Millaisesta sosiaalisesta tuesta olisi hyötyä perheellenne?

- a) Keskustelusta
- b) Kuuntelusta
- c) Tietojen, ohjeiden ja neuvojen antamisesta
- d) Palautteen antamisesta omasta vanhemmuudesta
- e) Lastenhoitoavusta
- f) Kotiavusta
- g) Vertaistuesta
- h) Muusta, mistä? _____

15. Oletteko hakeneet apua ammattilaisilta perhe-elämässänne esiintyneeseen sosiaaliseen ongelmaan?

- a) Kyllä
- b) Ei

16. Jos vastasitte edelliseen ”Kyllä”, keneltä ammattilaisilta olette hakeneet apua perheellenne? Ympyröikää kaikki ne vaihtoehdot, joilta olette hakeneet apua.

- a) Terveystenhoitajalta
- b) Lääkäriltä
- c) Lastenhoitajalta
- d) Sosiaalihoitajalta
- e) Perhetyöntekijältä
- f) Psykologilta
- g) Muulta, keneltä? _____

17. Tiedättekö millaisia toimintamuotoja Mannerheimin Lastensuojeluliiton (MLL) Satakunnan piiri tarjoaa lapsiperheille?

- a) Kyllä
- b) Ei

18. Oletteko käyttäneet viimeisen kuuden kuukauden aikana MLL:n tarjoamia eri toimintamuotoja?

- a) Kyllä
- b) Ei

19. Jos vastasitte edelliseen ”Kyllä”, mitä toimintamuotoja olette käyttäneet?

- a) Lastenhoitotoimintaa
- b) Lasten ryhmähoitotoimintaa
- c) Iltapäivätoimintaa
- d) Puhelin- / nettimeuvontaa
- e) Kerhotoimintaa

20. Millaista MLL:n tarjoamaa toimintaa olisitte halukas käyttämään?

- a) Perhekahvilaa
- b) Vertaistukiryhmää
- c) Puhelin- / nettimeuvontaa
- d) Kerhotoimintaa lapsille
- e) Kerhotoimintaa, johon osallistuisivat sekä lapset että vanhemmat
- f) Muuta, mitä? _____
- g) Emme tarvitse mitään

21. Millaista tukea toivoisitte MLL:ta?

- a) Apua kotitöiden tekemiseen
- b) Apua lastenhoitoon
- c) Apua vanhempana jaksamiseen
- d) Puhelin- / nettimeuvontaa
- e) Muuta, mitä? _____
- f) Emme tarvitse mitään tukea

KIITOS VASTAUKSISTANNE!